

Savez Rusina Republike Hrvatske • Союз Русиних Републики Горватскей

Нова Думка

ISSN 0351-3181

БРОЈ
ЧИСЛО 194

ГОДИНА
ПОК XLV

4/2016

СОЮЗОВО ДРУЖТВА РУСНАЦОХ НА 34. ЛЕМКИВСКОЙ ВАТРИ У ЖДИНІ, У ПОЛЬСКОЙ

Венчик руских народних танцох

Пастирски танци

КУД «Яким Говля» Миклошевци — Женска шпивацка група

Совитоване о культурним сотрудицтве

У організації „Здруженя Лемкох Польскей” з Горлицох, а под покровительством войводи Малопольского Йозефа Пилча, у Ждині закончени тогорочни 34. Фестивал лемкивскей култури „Лемкивска ватра”, котра ше отримала од 22. по 24. юлий 2016. року. На Фестивале наступело вецей як 1000 учашнікох з Польскей, України, Словацкей, Сербії, Канади, а медзи німа и нашо ансамбли зоз Горватскей – члени Союзу Русинох Републики Горватскей, КУД „Яким Гарди” з Петровцох и КУД „Яким Говля” з Миклошевцох. У прекрасним околіску на отвореной сцени амфітеатра Петровски и Миклошевски аматере представели ше всоботу и в недзелю у пополадньовой програми, а зоз рускими танцями и шпиванками котри одшпивали Женска шпивацка група з Миклошевцох. Гоч було барз горуцо, вредни аматере и шпивачки програму виведли на високим уровню, а то публика знала наградзиц зоз великими аплаузами. Под час Фестивалу у Ждині ше отримала и сходзка председательства Шветовой федерации украинских лемковских организаций зоз председателку Софию Федину, а участвовали члени организаций зоз України (Степан Майкович зоз Львова, Степан Криницький з Ивано-Франківска, Володимир Вовк з Ужгороду), Польскей (Степан Клапик, Емил Гойсак), Словацкей (Петро Сокол, Виктор Бандурчин и Иван Лаба), Сербії (Богдан Виславски), Горватскей (Звонко Костелник), Америки (Марко Гованський) и Канади (Андрий Ротко).

Звонко Костелник

Часц руских танцох

Атрактивна танечна фигура

Танечници зоз Петровцох

Учашніки на Лемкивскей ватри зоз Петровцох

Члени танечней секции КУД «Яким Гарди» зоз Петровцох

Учашніки на Лемкивскей ватри зоз Миклошевцох

БРОЈ
ЧИСЛО

194

ГОДИНА
ПОК

2016.
XLV

“NOVA DUMKA”

Izdavač: Savez Rusina RH

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Facebook: Savez Rusina RH Vukovar

Za nakladnika: Dubravka Rašljanin

Uredništvo: Vukovar,

Vijeća Europe 93

Tel. / faks: 032 428-342

IBAN HR1623400091110057465

Tisak: Proventus Natura d.o.o. Cerna

Naklada: 800 primjeraka

“НОВА ДУМКА”

Издавач: Союз Русинок РГ

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Фейсбук: Savez Rusina RH Vukovar

За издавача: Дубравка Раšљанин

Редакција: Вуковар, Ради Европи 93

Тел. / факс. 032 428-342

ИБАН HR1623400091110057465

Друкуе: Провентус Натура д.о.о. Церна

Тираж: 800 прикладника

Tiskano – Друковане

8 / 2016

Cijena
Цена

10

Kuna
Куни

Rukopisi se ne vraćaju.
Objavljeni prilogi se honoriraju.

Рукописи ше не враћаю.
Обявени прилоги ше гонорују.

SADRŽAJ - ЗМИСТ

DRUŠTVO I POLITIKA – ДРУЖТВО И ПОЛИТИКА

Союзово дружтва Руснацох на 34. Лемкивскей ватри у Ждині, у Польскей	2
Zaštita manjina i uloga medija u demokratizaciji hrvatskog društva	4
69. Sjednica savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske	5
Predsjednik savjeta na Lipovljanskim susretima	6
Право припаднікох националних меншинох у Републики Горватскей на заступеносц у горватским собору	6

IZ RADA SAVEZA – ЗОЗ РОБОТИ СОЮЗУ

Отримани летни школи за основну и штредну школу у Ораховици	7
---	---

IZ RADA NAŠIH DRUŠTAVA – ЗОЗ РОБОТИ НАШИХ ДРУЖТВОХ

Успішні наступи КУД-ох «Яким Гарди» и «Яким Говля» у Ораховици	8
Руска куханя у рамикох 10. Вуковар филм фестивалу	9
Фолклорни ансамбл «Кечера» зоз Словацкей у Матульох	10
Подобова вистава «Рушняка» у Општини Матулі	10
«Рушняково» малярски вистави на отвореним	11
Програма за учашнікох летней школи	12
И того року у Мариї Бистрици	12
Руски дружтва и ховане драмского аматеризму	13
Припознане рускей жридлоей писні сцигло до Петровцох	17
Отримана културна манифестация „Миклошевци 2016“	18
Отримани Липовлянски стретнуца	20
Куд «Осиф Костелник» наступело у Пишкуревцох	35

IZ NAŠIH MJESTA - З НАШИХ МЕСТОХ

Михайло Ковач	22
Кед мал 15 роки уж робел у Руским слове	24
Andy Warhol (2.)	26
Дакеди було	27
Туристично-привредно-културна манифестация „Дні керестурскей паприги“	28
Психологія лубави	29

IZ DUHOVNOG ŽIVOTA - ЗОЗ ДУХОВНОГО ЖИВОТА

Активносци церковного одбору у Петровцох	13
Дочасово монашески завити ш. Лавренті Исик ЧСВВ	14
Перша Служба Божя и неоерејски благослов будуцого райовоселского паноца	14
Св. Тайна малженства — винчане	15
Шести служебніци ндм у Петровцох	16

LITERARNA STRANICA - ЛИТЕРАТУРНИ БОК

Ослууем бешеду	16
Конец на початку - Kraj na početku	16
Параст	16

STARE FOTOGRAFIJE - СТАРИ ФОТОГРАФИЈИ

Вуковарски бал	28
--------------------------	----

RUSINSKA NARODNA NOŠNJA - РУСКЕ НАРОДНЕ ОБЛЕЧИВО

Хлопске народне обличиво бачванско-сримских Руснацох	21
--	----

RETROVCI KOJI NESTAJU - ПЕТРОВЦИ ХТОРИ НЕСТАВАЮ

Дакедишні петровски загради	33
---------------------------------------	----

POJLJOPRIVREDA - ПОЛЬОДІЛСТВО

Kompostiranje - Zbrinjavanje organskog otpada iz domaćinstva	30
Пришол шор и на претанюроване слунечніку	32

SPORT - СПОРТ / IN MEMORIAM

На здогадоване - Василь Мудри	34
Седемдзешата рочніца ФК Петровци	34
По драги наших предкох	34

Насловни бок: Агнетка Балатинац — Слунечніки

Остатні бок: Звонко Костелник — Машля на рускей сукні

UREDNIŠTVO: Vera Pavlović (glavna i odgovorna urednica), Ahnetka Balatinac, Ksenija Ljekar i Danijel Vašaš

SAVJET UREDNIŠTVA: dr. sc. Oksana Timko Đitko (predsjednica), Ljubica Harhaj, Marijana Džudžar, Zlatko Hirjovati, Joakim Erdelji i Vera Pavlović

LEKTORI: Marija Vulić (rusinski jezik), Lesya Mudri (ukrajinski jezik), Andreja Magoč (hrvatski jezik)

Tiskanje potpomaže Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske s Rješenjem Ministarstva informiranja Republike Hrvatske od 15. siječnja 1992. godine (ur. Br. 523-92-1), "Nova dumka" je upisana u evidenciji glasila pod brojem 1366

Prilozii autora potpisani imenom ne moraju odražavati mišljenje uredništva i izdavača.

РЕДАКЦИЈА: Вера Павлович (главна и одвичательна редакторка), Агнетка Балатинац, Ксенія Лікар и Данил Вашаш

СОВИТ РЕДАКЦИЈИ: д.ф. н. Оксана Тимко Дітко (председатель), Любича Гаргай, Маріяна Джуджар, Златко Гирйовати, Яким Ерделі и Вера Павлович

ЛЕКТОРЕ: Марія Вулич (руски язык), Леся Мудри (українски язык), Андрея Магоч (горватски язык)

Друковане помага Совит за национални меншини Републики Горватскей.

На вимагане Союзу Русинок и Українцох Републики Горватскей з Ришеньом Министерства информованя Републики Горватскей од 15. януара 1992. року (УЧ. 523-92-1), "Нова думка" уписана до евиденції явних виданьох под числом 1366.

Авторизовани тексти не знача же то источасно и становиско редакції лебо издавача.

ZAŠTITA MANJINA I ULOGA MEDIJA U DEMOKRATIZACIJI HRVATSKOG DRUŠTVA

U organizaciji Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina te Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, 15. 6. 2016. godine u hotelu „Admiral“ u Opatiji održan je seminar na temu „Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj – Zaštita manjina i uloga medija u demokratizaciji hrvatskog društva“. Pored predstavnika nacionalnih manjina, zajednica i urednika manjinskih časopisa, sudjelovao je i Savez Rusina Republike Hrvatske Vukovar u predstavištvu Zvonka Kostelnika.

Na seminaru se raspravljalo o pitanjima zastupljenosti manjinskih tema u programima radija i televizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, kao i tiskanim medijima te važnosti uloge medija u očuvanju društveno-kulturnih vrijednosti manjinskoga identiteta.

Glavni naglasci stavljeni su na govor mržnje na društvenim mrežama i u elektroničkim medijima te ulozi medija u jačanju svijesti o poštivanju i razumijevanju drugog i drugačijeg, Zatim na razvijanju tolerancije, osjetljivosti na pojave diskriminacije i nepoštivanja ustavnih i zakonskih prava pripadnika nacionalnih manjina u hrvatskom društvu. Pored Branka Sočanca i Aleksandra Tolnauera, svoja izlaganja imali su: prof. dr. sc. Siniša Tatalović i prof. dr. sc. Gordana Vilović s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, Suzana Kunac iz Agencije za elektroničke medije te Branka Mandić s Hrvatske radiotelevizije.

Zvonko Kostelnik, prof.

69. SJEDNICA SAVJETA Z

Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske održao je 5. travnja 2016. godine 69. sjednicu u zgradi Vlade Republike Hrvatske. Sjednica je održana na Trgu sv. Marka 2, u dvorani 121/I u Zagrebu. Uz nazočnost većine članova Savjeta i zastupnika gospodin Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine, otvorio je sjednicu, pozdravio prisutne i predložio dnevi red:

1. Usvajanje zapisnika sa 68. sjednice
2. Izvješće Hrvatske radiotelevizije o proizvedenim, suproizvedenim i objavljenim programima namijenjenim informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj u 2015. godini
3. Prijedlog Odluke o raspodjeli sredstava iz stavke stvaranja pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije Roma, sukladno odredbama Nacionalne strategije za uključivanje Roma od 2013. – 2020., akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma od 2013. – 2020.
4. Zamolba Općine Lipovljani za pokroviteljstvom i osiguranjem financijskih sredstava za realizaciju „Lipovljanskih susreta 2016“
5. Razno.

Predloženi dnevni red i zapisnik sa 68. sjednice Savjeta za nacionalne manjine usvojen je jednoglasno.

AD 1. Na 69. sjednici predstavnici Hrvatske radiotelevizije podnijeli su izvješće o proizvedenim, suproizvedenim i objavljenim programima namijenjenim informiranju pripadnika nacionalnih manjina u 2015.

AD 2. Jednoglasno je donesen zaključak kojim Savjet upozorava na još uvijek nedovoljnu zastupljenost nacionalnih manjina u programima HRT-a čija je obveza utvrđena člankom 18. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, člankom 9. zakona o Hrvatskoj radioteleviziji, odnosno ugovorom između Hrvatske radiotelevizije i Vlade Republike Hrvatske. Nadalje, utvrđena je obveza održavanja periodičnih sastanaka predstavnika Savjeta s Ravnateljstvom i Programskim vijećem Hrvatske radiotelevizije zbog osiguranja kontinuiteta u razmjeni mišljenja o ostvarivanju prava nacionalnih manjina na pristup javnim medijima i iznošenja prijedloga o sadržaju i udjelu programa namijenjenih manjinama u cjelokupnom programu. Nadalje, zbog rješavanja problema izostanka edukacije novinarskog kadra koji se bavi manjinskim pitanjima, kao i zbog pitanja emitiranja i proizvodnje programa na jezicima nacionalnih manjina. Članovi Savjeta upozorili su na kontinuirano ignoriranje u informativnom televizijskom programu prijenosa događaja značajnih za pripadnike nacionalnih manjina te su ukazali na potrebu veće uloge Hrvatske radiotelevizije u razvijanju integrirajućeg medijskog modela. Zbog obveza utvrđenih u Nacionalnom programu za Rome i Nacionalnoj strategiji za uključivanje Roma 2013. – 2020. godine, a na temelju odluke o rasporedu sredstava osiguranih u Državnom proračunu za 2016. godinu („Narodne novine“, broj 46/16), Savjet je donio odluku o dodjeli sredstava jedinicama lokalne samouprave za stvaranje pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine. Tako će se u 2016. godini iznosom od 500.000,00 kuna financirati programi kojima se stvaraju materijalne pretpostavke za ostvarivanje kulturne autonomije kroz pomoć u održavanju ili izgradnji domova

A NACIONALNE MANJINE REPUBLIKE HRVATSKE

kulture, nabavi opreme i stvaranju prostornih i drugih uvjeta za djelovanje udruga i ustanova romske nacionalne manjine.

AD 3. Nadalje, donesena je odluka o odobrenju financijske potpore od 20.000,00 kuna Općini Lipovljani za organizaciju kulturno-umjetničke manifestacije „Lipovljanski susreti 2016. godine.“

AD 4. Prihvaćeni su zahtjevi za prenamjenom sredstava odobrenih za programe kulturne autonomije Udruzi Roma Zagreb i Zagrebačke županije te Srpskom kulturnom društvu Prosvjeta.

Emisija Prizma

U televizijskom dijelu programa Hrvatske radiotelevizije i u 2015. godini dio programskog prostora i proizvodnje bio je namijenjen informiranju pripadnika nacionalnih manjina. Tako je na Prvom programu HTV-a u 2015. godini proizveden i emitiran 51 multinacionalni magazin Prizma u trajanju od 45 minuta, ukupnog trajanja 36 sati, 14 minuta i 21 sekunde. Emisija je premijerno emitirana svake subote u 13:50, uz redovite i višekratne reprize na HTV1 te na HTV4, informativnom programu. Tijekom godine obrađene su teme vezane uz ostvarivanje prava nacionalnih manjina, provedbu zakonskih akata koji reguliraju status manjina, snimane su i emitirane, prema produkcijskim mogućnostima, manjinske manifestacije te je praćen rad manjinskih Vijeća i Udruga. Objavljeno je 385 priloga i studijskih razgovora ukupnog trajanja po manjinama kako slijedi u tablici:

MANJINA	BROJ PRILOGA/ GOSTOVANJA	MINUTAŽA
ALBANSKI	11	01:10
AUSTRIJANSKI	3	10:00
BOŠNJIANSKI	23	02:07
BUGARSKI	4	24:30
CRNOGORCI	9	40:16
ČEŠKI	31	02:15
MAĐARSKI	22	01:55
MAKEDONSKI	11	43:59
NIJEMCI	7	25:40
POLJANSKI	3	15:50
ROMI	49	04:20
RUMUNJSKI	1	08:00
RUSINI	4	15:50
RUSI	5	26:54
SLOVANSKI	10	53:22
SLOVENCIMA	9	44:21
SRBI	67	07:23
TALIJANSKI	25	01:55
TURCI	1	03:35
UKRAJINSKI	9	42:20
VLASIMA	1	03:37
ŽIDOVIMA	22	01:50
SAVJET	9	49:04
SABOR/VLADA	15	01:59
VIŠENACIONALNI	23	01:49
INTERKULTURALNI	12	55:03

Emisija Manjinski mozaik

Manjinskim identitetom, kulturom i tradicijom tijekom 2015. godine sustavno se bavila emisija Manjinski mozaik. U proljetnoj shemi emitiran je subotom u 18 sati i 10 minuta, a s početkom jesenske sheme emitiranje je pomaknuto na petak u isto vrijeme. Tijekom 2015. proizvedeno je i premijerno emitirano 40 dokumentarnih reportaža Manjinskog mozaika u trajanju od 15 minuta što iznosi 600 minuta. Emisije se višekratno repriziraju na HTV1 i HTV4, a tijekom ljetne sheme ne emitiraju se premijerne epizode, ali se reprizira, također višekratno, odabir najboljih emisija snimljenih tijekom prijašnjih sezona.

DATUM	DOKUMENTARNE REPORTAŽE U MANJINSKOM MOZAIKU	TRAJANJE
03.01.2015.	Češki ribari (Česi)	15:00
10.01.2015.	Pun kofer uspomena (Srbi)	15:00
17.01.2015.	Ljudi mora (Talijani)	15:00
24.01.2015.	Džamija - odraz u islamskoj umjetnosti (Bošnjaci)	15:00
31.01.2015.	Prešern u krešimirovom gradu (Slovenci)	15:00
07.02.2015.	Okusi domovine (Makedonci)	15:00
14.02.2015.	Kameni Bitelić (Srbi)	15:00
21.02.2015.	Pjevam, dakle jesam (Romi)	15:00
28.02.2015.	Kistom, glasom i srcem (Ukrajinci)	15:00
07.03.2015.	Ja biram - Maja Perfiljeva (Crnogorci)	15:00
14.03.2015.	Albanci u Osijeku (Albanci)	15:00
21.03.2015.	Povratak (Srbi)	15:00
28.03.2015.	Došli, da bi ostali (Česi)	15:00
04.04.2015.	Uskrs djetinjstva mog (Slovaci)	15:00
11.04.2015.	Umjetničke duše (Ukrajinci)	15:00
18.04.2015.	Porajmos - Holokaust nad Romima (Romi)	15:00
25.04.2015.	Glas leti, napisano ostaje (Talijani)	15:00
02.05.2015.	Rijeka sjećanja (Slovaci)	15:00
09.05.2015.	Imotska parohija (Srbi)	15:00
16.05.2015.	U srcu te nosim (Mađari)	15:00
23.05.2015.	Kako se rastalio Sisak (Bošnjaci)	15:00
30.05.2015.	Tajne prirode (Česi)	15:00
06.06.2015.	Renatov lug (Romi)	15:00
13.06.2015.	Kuhinja da prste poližeš (Talijani)	15:00
20.06.2015.	Travnička kronika (Bošnjaci)	15:00
11.09.2015.	Rusmir od snova satkan (Bošnjaci)	15:00
18.09.2015.	Sušni Sušci (Srbi)	15:00
25.09.2015.	Privučena Privlakom (Slovenci)	15:00
02.10.2015.	Svjedoci minolog vremena (Nijemci)	15:00
09.10.2015.	Knjiga života opatijskih Židova (Židovi)	15:00
16.10.2015.	Lena - snažna žena (Albanci)	15:00
23.10.2015.	Žetva naših baka (Česi)	15:00
30.10.2015.	Neraskidiva ljubav (Poljaci)	15:00
06.11.2015.	Lav Kalda (Česi)	15:00
13.11.2015.	U ime oca (Rusini)	15:00
20.11.2015.	Vinogradarska tradicija (Slovaci)	15:00
27.11.2015.	Na krilima Bijejele pčele (Srbi)	15:00
04.12.2015.	Buzetsko i bošnjačko (Bošnjaci)	15:00
11.12.2015.	Makijevo blago (Makedonci)	15:00

PREDSJEDNIK SAVJETA NA LIPOVLJANSKIM SUSRETIMA

Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH Aleksandar Tolnauer u subotu, 27. kolovoza sudjelovao je na otvaranju tradicionalne manifestacije nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj - Lipovljanski susreti 2016. U okviru bogatog programa ove, jedne od najvećih i najznačajnijih manifestacija nacionalnih manjina u RH predsjednik Savjeta održao je predavanja na okruglom stolu čija je tema bila „Nacionalne manjine u demokratskim društvima: manjine i migracije u fokusu izbjegličke krize“.

Program ovogodišnjih Lipovljanskih susreta, trodnevne manifestacije, koja se održava od 26.-28. kolovoza uključio je mnoge sadržaje od predstavljanja pripadnika nacionalnih manjina koje žive na području Republike Hrvatske - pjesmom, plesom, nošnjama, običajima, gastro ponudom do raznih sportskih susreta, izložbi, predavanja i gospodarskih susreta. Zemlja partner na ovogodišnjim susretima bila je Ukrajina kojoj je posvećena prigodna izložba „Dombas: rat i mir“. Uz pokroviteljstvo predsjednice RH Kolinde Grabar Kitarović i gradonačelnika Grada Zagreba Savjet za nacionalne manjine supokrovitelj je ove manifestacije.

ПРАВО ПРИПАДНИКОХ НАЦИОНАЛНИХ МЕНШИНОХ У РЕПУБЛИКИ ГОРВАТСКЕЈ НА ЗАСТУПЕНОСЦ У ГОРВАТСКИМ СОБОРЕ

Република Горватска гарантуе припадником националних меншинох у Републики Горватскеј витворйоване права на заступеносц у Соборе. Припадники националних меншинох у Републики Горватскеј маю право виберац осем заступникох у Соборе хтори ше вибераю у окремених виберанкових единкох на подручю Републики Горватскеј.

Припадники албанскеј, болгарскеј, немецкеј, польскеј, ромскеј, румунскеј, рускеј, русийскеј, турскеј, украинскеј, влашкеј и жидовскеј националней меншини ведно вибераю едног заступника до Собору.

У согласносци зоз членом 76. Закону о вибору заступникох до Горватског собору (НН, число 66/15 и 104/15/Одлучене и Ришене Уставног суду Републики Горватскеј – далей Закон) каждому ше виберачови на виберанковим месце дава гласацки листок за виберанкову единку спрам места його перебуваня. Виберач хтори ма право гласац у виберанковей единки за припадникох националних меншинох (то вибераче хтори у виводу зоз попису виберачох уписани як припадники одредзених нацио-

налних меншинох). Виберанкови одбор муши го упознац з його правом же може гласац за кандидацийску листину спрам места перебуваня лебо гледац гласацки листок за вибор представителя националней меншини и уручиц му гласацки листок у согласносци з його вибором.

Вибераче можю гласац лем за єдну листину кандидатох.

Вибераче на гласацким листку можю означит єдног кандидата хтори ма предносц пред другима на листини за хтору гласал (преферировани глас).

Каждому виберачови на виберанковим месце уручи ше гласацки листок у виберанковей единки спрам места перебуваня. Виберача хтори ма право гласац у виберанковей единки за припадникох националних меншинох муши ше упознац з його правом же може свой глас дац за кандидацийску листину спрам места перебуваня лебо гледац гласацки листок за вибор представника националних меншинох и муши ше му уручиц гласацки листок у согласносци з його вибором.

Гласацки листок пополнио ше так же ше заокружи порядкове число спред мена листини виберанковей единки.

Кед виберач жада даєдному кандидату на теј листини дац преферировани глас, заокружи порядкове число опрез мена и презвиска кандидата хторому дава преферировани глас.

Гласацки листок на хторим ше гласуе у виберанковей единки у хторей ше вибера заступник националней меншини и його заменик муши мац:

- 1) Мено и презвиско кандидата и його заменика
- 2) Полну и скрацену назву политичней странки лебо вецей их хтори предложили кандидата
- 3) Серийне число

На гласацким листку наводза ше кандидати по тим шоре по хторим су наведзени на листини кандидатох за вибор заступника националних меншинох.

Опрез мена и презвиска каждого кандидата кладзе ше порядкове число. Гласуе ше лем за кандидата за вибор заступника националних меншинох наведзених на гласацким листку и то зоз заокружовањом порядкового числа опрез мена кандидата.

Марияна Джуджар

Союз Русинох РГ, Ради Европи 93
32000 Вуковар
e-mail: savezrusina@gmail.com
Совет „Новей думки“, Ради Европи
93
32000 Вуковар
e-mail: novadumka@gmail.com

Розписую КОНКУРС

За програми видавательства у
2017. року спрам критериюмох
за утвердзоване финансовойне
потримовки за програми
невладових здруженьох и
здруженьох национальных
меншинох

На конкурс могу ше явиц шицки
полнолітні г'раждане РГ хтори
задоволюю критериюми конкурсу.

Критериюми:

- діло за хторе ше гледа
финансийна потримовка муши
буц написане на руским або на
горватским язике (не виключуе
ше ані двоязични приклад
руско-горватски)
- діло би требало буц вязане
за животни обставини
Руснацох на нашим просторе
або ширше – зоз обласци
етнологіі, историі, церковного,
культурного и явного живота, як
и зоз каждодньового живота
наших людзох
- діло може буц наменене
одроснутим, младежи и дзецом
- діло може буц написане
у шицких кнїжовних
родох – лирским, епским
або драмским, може буц
мемоарска, автобиографска
або биографска проза
- За конкурс автор муши окрем
авторского діла доставиц
свою биографию, найменей
єдну рецензию на діло хтору
написал рецензент значни за
обласц до хторей спада діло и
податки о рецензентови
- діло ше посила у компютерскей
форми на e-mail адреси Союзу
або Новей думки, або по пошти
на горню адресу, тиж так у
компютерскей форми
- конкурс отворени по 31.
октобер 2016. року

Редакция Новей думки

ОТРИМАНИ ЛЕТНИ ШКОЛИ ЗА ОСНОВНУ И ШТРЕДНЮ ШКОЛУ У ОРАХОВИЦИ

Школяре штредней школы у Ораховици

У організації Союзу Русинох Републики Горватскей у Червеним крижу «Школи у природи» одпочивалища „Меркур” у Ораховици отримани летни школи за основну и штредню школу од 03. по 17. юлий. Летна школа Русинох Републики Горватскей ма за цель очуванє национального идентитету рускей национальней меншини у РГ, виучованє мацеринского язика, упознаваня зоз терашньосцу и прешлосцу Руснацох, розвиванє национальней культури и розвиванє творчосци на национальним язике. Зоз наставніками и школярами участвовало 140 учашнікох у обидвох школах и то з Петровцох, Миклошевцох, Вуковару, Осиеку, Винковцох, Стрих и Нових Янковцох, Пишкуревцох, Чаковцох, Райового Села, Гуні, Загребу. Од преподавачох, котри не лем уча дзеци але ше и стараю о ніх, то нашо просвитни роботніки Леся Мудри, Мануела Дудаш, Андреа Магоч, Марія

Блотней и Вера Павлович, як и водитель школи Звонко Костелник. Вони преподавали мацерински язик, историю, географию, етнографию, музику и фолклор, а волонтере Червеного крижу помагали коло анимированя на базану и у шлебодним чаше после вечери. Того року за презентованє нашеї культури постарали ше нашо культурно-уметніцки дружтва котри дали по часц своєї програми. Були то КУД «Яким Гарди» з Петровцох, КУД «Яким Говля» з Миклошевцох, КУД «Осиф Костелник» з Вуковару и Культурне дружтво Руснацох Цвелферіі з Райового Села. Того року школу нащивела и Горватска телевизия котра зняла прилог зоз Летней школи. Летна школа ше отримує з финансовойне потримовку Министерства науки, образования и спорту, и Ради рускей национальней меншини Городу Вуковару.

Звонко Костелник

Учашніки Летней школи руского язика 2016. року

УСПИШНИ НАСТУПИ КУД-ОХ «ЯКИМ ГАРДИ» И «ЯКИМ ГОВЛЯ» У ОРАХОВИЦИ

Тогорочну Летну школу нацивели члени вецей Дружтвох и пред школярами указали часц своєї богатеї програми.

Стреду, 13. юлия, члени КУД-а «Яким Гарди» зоз Петровцох у Ораховици наступели зоз двома секциями. Хлопска шпивачка група одшпивала даскельо руски жридлово шпиванки, а рецитаторска секция ше представела зоз читаньом поезиї наших значних поетох, у першим шоре поетох з наших просторох (Михала Ковача, Силвестера

Ерделя и Меланиї Вашаш).

Штварток 14. юлия, у Ораховици госцовало КУД «Яким Говля» зоз Миклошевцох и з тей нагоди указало школяром, учительом и другим патрачом часц своєї роботи. Женска шпивачка група одшпивала даскельо писнї, а танечніки одтанцовали два руски танци.

Стретнуце наших аматерох и школярох указало ше як позитивне и наздаваме ше же таки події буду мац будучносц.

Дзєцинска шпивачка група «Петровски ноти»

Танечніки КУД «Яким Говля» зоз Миклошевцох

Миклошевска соло шпивачка Любов Колесар

Томислав Рац, рецитатор зоз КУД «Яким Гарди» Петровци

Друженє госцох зоз учителями на Летней школи

Хлопска шпивачка група КУД «Яким Гарди» Петровци

Пастирски танци

Женска шпивачка група КУД «Яким Говля» Миклошевци

РУСКА КУХНЯ У РАМИКОХ 10. ВУКОВАР ФИЛМ ФЕСТИВАЛУ

Вуковар филм фестивал у Вуковаре бул 10. по шоре, а тирвал од 22. по 27. август. З тей нагоди до Вуковару пришли велі госци не лем зоз жеми, але и зоз иножемства. На Вуковар филм фестивалу приказовани филми зоз подунайских и сушедних жемох: Австриї, Босни и Герцеговини, Болгарскей, Чарней Гори, Ческей, Греческей, Горватскей, Мадярскей, Молдавиї, Немецкей, Румуниї, Словацкей, Сербии и України.

За госцох хтори тих дньох ту присутни Туристична заедница уж по даскельо роки до рамикох Фестивалу уклучела и представяне нациналних меншинох, и то на таки способ же би госци могли посмаковац кухні рижних нациналних меншинох хтори жию на тим просторе. Руска национална меншина мала чесц свою кухню представиц стреду, 24. августа. Рада рускей националней меншини Городу Вукова-

Традиційни руски
едла и лакотки

Члени КУД «Осиф
Костелник» опрез
вистави рускей кухні
на Вуковарским
Филм фестивалу

ру у сотруднице зоз КУД "Осиф Костелник" Вуковар успешно одробели тот задаток.

Того року на руским столе госцом були понукнути: белюши, капушаніки, череги, кромпляніки, погачики, кифлочки, пита з яблуками, рейтеши зоз сиром, яблуками и бундаву, гомбовци, горгелі, галушки з маком и сиром, сланина, сир, цибуля. За шицко тото постарли ше вредни газдині: Лела Дітко, Павлінка Ковач, Олена Поштитч, Сениба Графина, Ружа Пранич, Любка Крезе, Наталия Барна и Любица Гаргай, а овоц принесол Звонимир Барна. На столе вшеліак були и паленка, ликер зоз вишньох и малінох, як и червене вино.

Любица Гаргай

Нащивителе Филм фестивалу

ФОЛКОЛРНИ АНСАМБЛ «КЕЧЕРА» ЗОЗ СЛОВАЦКЕЙ У МАТУЛЬОХ

Стреду, 20. юлия на 19 годзин, фолклорни ансамбл «Кечера» зоз Якубяну у Словацкей отримал концерт у Спортскей дворани у Матульох.

Дезкуюци добрму сотрудніцтву КД «Рушняк» ПГЖ зоз Русинску оброду у Словацкей пришло до реализованя того концерту, понеже ансамбл «Кечера» мал обдуману турнею по руских местох у Войводини. Отримали концерти у Руским Керестуре, Коцуре и Шидзе, а вец предлужели драгу на Кварнер, дзе три дні одшедли у вили «Руске обисце» у Матульох, та ше и тот концерт могол організовац.

Скорей концерту през место організовани святочни преход членох «Кечери» у народним руским облечиве, а концерт бул діло КД «Рушняк» ПГЖ у мено хторого наступел дует Вера и Владимир Провчи. Госцуюци ансамбл зоз

Словацкей представел ше матульскей публики зоз двома танцами. Указани традиційни активносци як цо райбане з парніками, варене мидла, лупане кукурици, варене каши, скубане пирия до перинох. Танечни часци укомпоновани зоз музичними и шпивацким точками.

Красни концерт зоз звичаями околїска Старей Любовні у Словацкей уметніцки руководзела Ана Бондрова котра була барз задовольна.

У исти час отворена и виства древорезу Константина Ковгана зоз Ужгороду.

Дезкуюци добрей сотрудніцкей пракси наздаваме ше же ше ансамбли зоз Словацкей частейше найду на подручю горватского Кварнеру.

Владимир Провчи

ПОДОБОВА ВИСТАВА «РУШНЯКА» У ОПШТИНИ МАТУЛІ

Подобова вистава Дружтва «Рушняк» у Општини Матулі того року була отворена од 25. юлия по 3. август. Тройо члени подобовой секції КД «Рушняк» ПГЖ представели ше зоз своїма роботами.

З тей нагоди председатель Дружтва Владимир Провчи своїм ше согражданом представел зоз малюнками маслинох зоз места Лун на острову Пагу, Мирта Блажевич ше представела зоз мотивами Приморья, а Милица Спинчич представела малюнки под назву «Балканска рута» хтори настали

инспировани зоз вибеженцями.

Тема Приморья цикава и прицагуоца велім уметніком и вона Мирту Блажевич стаємно заокупює, виволанка дожица маслини за Провчїна була мощна бо вон чловек зоз ровнїнскими коренями и не було то вигледоване дачого зоз чим ше не стретал од малючка, а Милица Спинчич дожице вибеженства розвила през єдну фарбу и то доганову.

Отверане вистави и представяне малюнокх водзела Татьяна Крамер, а привитне слово отримала Петра Чулибрк,

Представяне автора вистави

референт за дружтвени діялносци Општини Матулі, хтора наглашела же КД «Рушняк» зоз свою замерковану роботу забера виске место у розвиваню култури того краю. Вистава прицагла повагу числених патрачох и отворела можлівосци за дальши сотрудніцтва.

Владимир Провчи

«РУШНЯКОВО» МАЛЯРСКИ ВИСТАВИ НА ОТВОРЕНИМ

Подобова секция КД «Рушняк» ПГЖ попри виставах у завартим просторе роками ораганізує колективни вистави на отвореним хтори предайного характеру.

Таки збуваня отвераю можлівосци медзисобного упознаваня уметнікох и других малярох, ослушоване смаку публики як и дружене зоз людзми. Даєдни зоз тих виставах на отвореним и змагательней природи кед виставени роботи оценює фахови жири. Того року своєю роботи члени подобовой секції «Рушняк» указали на шлїдюющих отворених виставах.

Кастав, 19. 06. 2016. — Велька уметніцка роботня

Тото мале место длугши час ма значне место у культуры риєцкого предїлу. На Каставским културним лету збераю ше уметніки рижних фахах зоз цалого швета. Туристична заєдница Городу Каству поволує на викладане традицийних творох по улїчкох места. У Каству вистава и предайного и наградного характеру. Под час вистави маляре ше занїмаю зоз категорию *EX tempore* и того року отримана 14. Велька малярска роботня на хторей участвовало коло 40 малярох.

Вистава ма музичну и филмску часу.

Кастав — викладаче и маляре

Того року представени фотографїи зоз фондусу Музею Каству, филм «Ферал», а и наступел оркестер од 20 гармоникох медзи котрима найуспїшнейши риєцки музичар Дамир Халилич Хале.

Риєка, 03.07. 2016. — Вистава «Пул Каштела»

Тота вистава отримує ше 23. раз у улїчки Петра Зринского, твердинї на Трсату и коло церквї св. Юря. Святочне отверанє на 11 годзин почало зоз дуйним оркестром Дружтва «Городска

Риєка, «Пул Каштела» — малюнки Мирти Блажевич

музика Трсат», а збуванє отворел городоначалник Риєки Войко Оберсел. На вистави участвовало 67 уметнікох. Без огляду на подлу хвилю, бо було похмарене и витровито, указани числени цикави технїки и теми. Учаснїки достали и подзекваня, але ше муши наглашиц же того року було меней уметнікох, окреме професийних и младших.

Риєка, «Пул Каштела» — Вера Живич зоз своїма малюнками

Платак, 02. 07. 2016. — Вистава Владимира Провчїя и Бисерки Вукович

Матка пензионерох Приморско-горнаскей жупанїи 17. раз ораганізовала

Платак — малюнки Бисерки Вукович

Стретнуце пензионерох ПГЖ на хторим ше стретаю пензионере зоз цалей жупанїи, але и зоз других карїох РГ. Того року на Стретнуцу було коло 3000 пензионерох зоз 44 Дружтвoh Истарскей, Медїмурскей, Загребскей и ПГЖ жупанїи.

Збуванє ше отримало у спортско-рекреативним центре Платак хтори ше находзи на 1.111 метери надморскей висини блїзко Чабру у Горским котару. То познате скиялиште вжїме. Змаганя були у спорту, але порихтана и културна програма у хторей наступел и дует «Рушняка» Верица и Владимир Провчї зоз руским шпиванками. Пиблика танцовала на красни ритми наших писньох.

Платак — дует Провчї

Опрез бини своєю малюнки з векшей часци виставел Владимир Провчї, а меншу часц виставела и Бисерка Вукович, малярка подобовой секції Дружтва «Рушняк».

Платак — малюнки Владимира Провчїя

За своєю виставу Владимир Провчї достал златну медалю.

Владимир Провчї

ПРОГРАМА ЗА УЧАШНІКОХ ЛЕТНЕЙ ШКОЛИ

У рамикох Летней школи, а за учашнікох Летней школи, 16. юлия КУД “Осиф Костелник” з Вуковару и КУД “Цвелферия” з Райового Села отримали цаловечарши концерт. Наступели ризи возрости членох, од дзехох та по баби и дїдох. То потвердзує же пестовац свою культуру и традицию може кажде хто своєю любви, а цудзе почитує. То и приклад младим зоз Летней школи же би своєю не забували, але кед ше враца дому и активно пестовали.

Од наймладших наступели Клара и Кристьян Миклош хтори одшпивали два дзециски шпиванки. Мишани хор на два заводи одшпивал вецей народни шпиванки, а шицко у провадзеноу тамбуурового оркестру. Ветеране Татьяна Алерич и Владо Мудри одтанцовали єден, а дзивоцка танечна група два танци. На самом концу насупели члени Дружтва зоз Райового Села хтори тиж грали и шпивали по руски. Дружене ше предлужело за заєдніцким столом зоз шпиванку до позних ноцних годзинох, а тоті хтори сцели, мали нагоду и окупац ше у зогриваним базену будинку у хторим отримана тогорочна Летна школа. **Любица Гаргай**

Члени КУД «Осиф Костелник» у Ораховици

Мишани хор вуковарского КУД-а

КУД Руснацох Цвелферії зоз Райового Села у Ораховици

И ТОГО РОКУ У МАРИЇ БИСТРИЦИ

Ище од повойнових часох КУД “Осиф Костелник” з Вуковару и КУД “Ловро Єжек” з Мариї Бистрици отримую контакти и друженя, за цо ше найбаржей може подзековац покойному членови вуковарского Дружтва Янкови Папуговому, котри зоз свою фамелию у Мариї Бистрици жил своєю вибеженски дні. Сотрудніцтво двох Дружтвох дакеди було частейше, дакеди меней

часте, а то заш лєм найбаржей зависело од финансийних средствох, бо драга вельо кошта. Гоч вуковарске Дружтво було и влоні, и того року винашло средства за тоту далеку драгу, та 09. юлия наступело на 29. стретнуцу фолклорних ансамблех хторе отримане у рамикох манифестаций “Лето у Мариї Бистрици”. КУД “Осиф Костелник” зоз Вуковару

було праве ошвижене парачом, бо на сцени виведло руски танци цо людзом гевтого краю вше цикаве. З тей нагоди Вуковарчане у Мариї Бистрици вше крашне прияти и там ше барз добре чувствую, и вше дзечне там иду. Сотрудніцтво ше предлужує и пошвидко зме ше годни у Вуковаре стретнуц з люзми з Мариї Бистрици, а дзе и як — най будзе несподзиване. **Любица Гаргай**

РУСКИ ДРУЖТВА И ПЕСТОВАНЄ ДРАМСКОГО АМАТЕРИЗМУ

Петровски драмски аматере закончили тогорочну драмску сезону, виведли драмски фалат Дюри Папгаргая «Два карти за Єрусалим», котрого рихтали цалу жиму. У тей драмскей сезони фалат виведзени у Петровцох, дзе була премиера, у Руским Керестуре на мемориялу Петра Ризнича Дяді і пред загребску публику на поволанку Представителя рускей националней меншини Городу Загребу, пана Ириная Мудрого.

Верце, не легко порихтац едно драмске діло, треба мац схопних глумцох, поставиц сцену, порихтац музику, костюми, ефекти, реквизити, а у першим шоре звладац текст і глуму. Розумліве ми же театр не за каждого и на представох не можеце обчековац числену публику, дакеди виводице драмске діло пред можебуц двацец або трицец особи, але то уж вихована публика котра любі театр и зна прецо пришла и цо обчекує од глумцох. Медзитим, не можем розумиц нашо «РУСКИ» Дружтва котри не нашли за прикладне поволац петровску драмску секцию же би пред їх публику виведла драмске діло котре порихтала.

Жалосне же ані Вуковар ані Миклошевци, односно їх публика не зацикавена за присц опатрици и послухац цо тоті глумци знаю и научели през жиму, та гоч були и аматере. Нажаль, руководителе Дружтвох занягую значни аспект иснованя єдней националней заєдніци, а то бешеда, котра барз значна, бо кед страциме бешеду страцели зме 90% свойого идентитету.

О винковским и осецким Дружтве не хасен ані бешедовац. Жалосне, бо петровске Дружтво єдине у Републики Горватскей котре пестує драмску діялносц на руским язике, а руски места у Горватскей не можу обисц. Не гледаю глумци же би ше их часцело и госцело, глумци даваю себе, свой час и свою схопносц як и любов гу глуми, и ставаю на бину пре публику. И кед на концу задовольна публика, задовольни и сами глумци, та гоч су лєм аматере.

Нажал, мам упечаток же при Руснацох у Републики Горватскей театрални живот по»РУСКИ«, як и його публика починаю помали вимерац. Но, вшеліяк, петровски глумци, без обгляду на незаинтересованосц наших Дружтвох, заш лєм буду рихтац театрални фалати на руским язике, та гоч лєм за свою ПЕТРОВСКУ публику.

Томислав Рац

АКТИВНОСЦИ ЦЕРКОВНОГО ОДБОРУ У ПЕТРОВЦОХ

У причти о талантох з Євангелиї знаме же таланти у рижних количествох дани рижним людзом. Знаме тиж же их дзепоедни вихасновали, а други лєм закопали. Свидомосц о значносци хаснованя власних талантох у животу єдней вирскей заєдніци окремно виражена при вибраних членох Церковного одбору. Вона ше вецей або меней и сполнює у живоце каждой парохії.

Та так то и у нас у Петровцох. Оштре око членох церковного одбору пренашло и за тот рок дзепоедни роботи котри ше як можлівосц указали праве дзекуюци мудрих и на длугши период поставених планох їх предходнікох. Як закрице церкви претрешене, а дижджово циви уж даскельо роки шицку воду успишно оддалюю од церкви, часц муροх котра ше осушела вигодна за обнавянє.

У тей лєтней сезони главна робота членох церковного одбору була систематична и подполна адаптация сакристії на правим боку котра уклучує обиванє малтеру, вимесцованє шалтерох, малтерованє, билене, тишлірске оправянє дзеворх и нови ормани.

Гу тому ту и докончованє, уж з єдней часци пошореней, лївей сакристії, котра уж роками наполи ушорена, але нігда фарбово не виєдначена (обилена). Обити и малтер на влажних часцох спод гарадичох за ковруш и турню, и цали тот простор у фази сушеня. У нім ше находза и дзепоедни, за историю петровскей парохії, значни експонати: дакедишні носидла, стара годзина зоз турні итд.

Понеже ше струя на церкву у блїзкей будучносци ма укапчац под'жемно, а годзина ма буц вицагнута на вонкашні мур церкви, створели ше условия пошориц и саму уходну часц у котрей ше одбиє положена ламперия и одрапу мури, склонї стара табла за осигурачи и потим як ше осуши, простор будзе порихтани за малтерованє и билене. Коврушова часц котра спод турні, на месце дзе ше дакеди цагали дзвони, пресушела ше од влаги котра настала пре неадекватни плехи и порихтана є за билене.

У церковним дворе окрем порядного отримованя шора, до конца ушорена нова водоводна шахта з верхом, а вироначна сала того року обилена зоз вонка.

Планує ше ище по жиму, кед ше поспиши, пошориц библиотеку котру петровска парохия тестаментално достала од покойного о. Якима Дудаша.

Жени зоз церковного одбору ведно зоз женами котри порая церкву, а на чолє зоз паніматку Ивану Седлакову, направели шора при церковним облєчиве, стихарох, ризох и платнох, так же тераз цали инвентар препатрени и систематизовани. Дзепоедни облєчива и платна поплатани, други вирайбани, треци виношени на слунко же би ше превитрели. У тей роботі ошведочело ше кельо нашо предки дзбали и з якими материялами украшовали дом Божи, же би и ми сами не звєдли свою „пожертвовносц“ лєм на блїщацу пластику – синтетику.

Тоти шицки начишлени роботи одвиваю ше у першим шоре з боку особох котри у церковним одборе, а маю таланту и искуства у дзепоедней роботі, а з другого боку, нашли можлівосци одвоїц години и години часу през лето за таке дацо.

На концу каждая робота коло себе зазберує и патрачох и помоцнікох, а нагода за бешеду отвєра и подаєдну цикаву тему.

о. Владимир Седлак

ДОЧАСОВО МОНАШЕСКИ ЗАВИТИ Ш. ЛАВРЕНТИЇ ИСИК ЧСВВ

У манастирской каплички чесних ше-строх Василянкох у Осиеку, на швето святей Макрини, соосновопоклада-тельки монашеской заедніци ЧСВВ, 19. юлия, Леся Исик положила доча-сово монашески завити и вжала мено шестра Лаврентия по котрим ю убуду-це будземе препознавац.

Шестра Лаврентия народзена на Укра-їни у месце Бильче у Львовской облас-ци. Покладанє завитох провадзели штирме священїки: домашні парох о. Любомир Стурко, славонско-бродски

парох Александар Хмиль, будучи ра-йовоселски парох Олег Закалюк, а за-витни обряд водзел о. Милан Стипич, грекокатолицки парох з Ястребарско-го. Пред олтар, дзе покладала завити и облекла монашеске облечиво, про-вадзели ю магістра ш. Терезия Сапун и шестра провинциялна ш. Анаста-зия Питка. До чину святого Василя Велького уж скорей вошла и родзена шестра ш. Лаврентіі, ш. Януария, ко-тра у тих хвилькох на служби у Києву. Тоту прекрасну и некаждодньову по-дію провадзела и мала грекокато-лицка заедніца з Осиеку, а Службу Бо-жу шпивали шестри Василянки. Апо-стол читала ш. Теодозия, Євангелию о. Александар Хмиль, а наказовал о. Милан Стипич.

Леся Исик — чесна шестра Лаврентия ЧСВВ у стредку

После Служби Божей, ш. Лаврентия присутним подзелела памятни обра-щики, а вони єй винчовали и одшпи-вали Многоліствіє.

А.Балатинац

Леся Исик клечи

Заедніца фотографія з нагоди покладаня дочасових завитох ш. Лаврентіі и облечаня монешеского облечива

ПЕРША СЛУЖБА БОЖА И НЕОЄРЕЙСКИ БЛАГОСЛОВ БУДУЦОГО РАЙОВОСЕЛСКОГО ПАНОЦА

У грекокатолицкей церкви Христа Царя у Осиеку, свою першу Службу

Божу, внєдзелю, 3. юлия, служел не-оерей Олег Закалюк зоз Прнявору (БиГ), а котри будзе розпоредзени на службу до Райового Села, до парохії св. Йосафата, дзе по тераз ходзел ву-коварски парох Владимир Магоч. О. Олег Закалюк за паноца пошвеще-

ни 18. юния у Прняворе, а пошвещел го крижевски владика Никола Кекич. У казані о. Закалюк огляднул ше на вельку потребу же би вирніки мо-длели за свої паноцох єднак завжато як цо и паноцове модля за свої вир-них котри им поверени на душпастир-ске старанє.

После Служби Божей о. Закалюк шицким вирним подзелел свой не-оерейски благослов и памятни обра-щики, а шестри Василянки, у чиім просторе ше находзи капличка Христа Царя, привитали нового священїка зоз пригоднима дарунками.

Потим ше шицки присутни за памятку сликовали з неоерейом Закалюком опрез иконастасу.

А.Балатинац

Неоерейски благослов о. Олега Закалюка

О. Олег Закалюк з вирнима у церкви Христа Царя у Осиеку

СВ. ТАЙНА МАЛЖЕНСТВА — ВИНЧАНЄ

Свадзби ше найчастейше одбуваю влєце пре вецей причини. Перша би була идеална хвиля за пририхтованє подійох котри вимагаю велї збуня по вонку (приход до млодия и млодей, одход до церкви пешо чи на авту, виход зоз церкви и перши танец опрез церковней порти, сликованє, одход до сали). Друга причина то же велї у летних часох беру рочни одпочивок, та приходза до родимого краю, теде легчайше позберац родзину. У летних часох не пада ані єден векши пост (вельконоцни або крачунски) же би славенє свадзби було препреченє. Нашла би ше бизовно ище даєдна причина, бо на концу кажда свадзба окремна приповедка за себе, а зоз тим иду и окремни причини прецо ше дацо рихта праве на одредзени дзень и датум.

Уж од самого початку писаня, у перших двох шорикох (наслов и перше виреченє) висловени три назви котри ше круца коло події о котрей бизме сцели роздумовац. То: малженство, винчанє и свадзба.

Малженство то стане котре настава по винчаню. Спрам християнского ученя воно ма тирваца характер. Воно знак найвекшей остварености человека у своєї полноти з єдного боку природних законом, а з другого власней дозрети свидомости у котрим особа способна принєсц єдно таке одлученє у своїм живоце и стац за тим не лем у гевтих красних, але и меней красних хвилькох котри живот у двойо ноши. Прето ше за малженство пририхтує помали. Не требало би до нього убеговац нагло. И саме церковне рихтанє за малженство, при паноцови на поукох, ма за цель порушац ище раз роздумованє у млодийови и у млодей чи то наисце драга по котрей би их двойо одлучно сцели рушиц. У нашим обрядю винчаня, скорей як ше войдзє до церкви, ище на уходних дзверох, шицко почина з питаньом млодийови и млодей: „(мено) чи маш правдиву и неprisилвану дзеку и тварду постанову вжац за жену/мужа (мено) котру(-ого) ту при себе видзиш?“ Одвит котри би мал ушлїдзиц: „Мам“, або „Не мам“ одредзує дальши цек, не лем свадзєбного вешеля, але и живота двох особох котри ше потим здружую або не здружую єдно з другим у малженстве. Таке вельке и значне одлученє у живоце двох особох християнска заєдница провадзи зоз

молитву и заволованьом благослову як найкрасшим вираженьом наших жаданьох двоїм побраним, а так би ше мало предлуциц и през живот. Мишанє до живота двоїх повинчаних, уношенє своїх интересох (найчастейше родичох) до цудзого малженства, огварка з боку „приятельох“ не ма християнски характер, гоч ше дзепоедни и поволую на власну застараносц и богобойносц у таких хвилькох. З єдним словом, спрам християнского ученя св. тайна малженства то тирваце стане, знак окремого зединєня двох особох, спрам библийного: „прето человек зохаби мацер и оца своего и пристанови ше гу жени своей и вони двойо буду єдно цело“, котре прето же виходзи з природних законом, а вони свой початок не маю у човекови, але у Творительови шицкого витвореного и зоз тим у Божих законом. Прето у малженским здруженю вше заволуєме Божу ласку — благослов. Як цо позбєрана заєдница ведно зоз парохом модляци заволує благослов на самим винчаню, так двойо побраних тот благослов за себе у дньовой молитви заволюю у рижних хвилькох живота.

Винчанє то централна часц свадзби. Воно причина свадзєбного вешеля. Йому предходза рижни народни обичаї, як цо то випитованє млодей, а шлїдзи го свадзєбна вечера, музика и танец. За нас християнох то барз значни момент бо у нїм двойо поєдинци ступаю до малженства. Прето ше винчанє у християнским похопйованю слави зоз церковним обрядом у котрим пришага, вименьованє персценьох, овинчованє з венцами символично уподполнюю зединєнє млодятаох. Вимагац ше жиц спрам слова Божого ту достава експлицитну форму у покладаню правой руки на слова Євангелиї, виражуюци зоз тим же стаємносц вигвареней пришаги

будуєме на стаємности слова Божого. Шведковє тей пришаги то кумовє, котри ше вєц ведно зоз млодийом и млоду подписую на концу обрядю винчаня. У новши часи нашо християнске винчанє ма ознова припознате значенє гражданского, так вецей не потребне повторйовац пришагу пред гражданским власцами, але ше пришага пред священїком и шведками за граждански потреби законских ушорйованьох виедначує з пришагу дану пред матичаром.

Свадзба то вешелє пре винчанє, або точнейше пре ступанє двоїх младих до малженского стану. Воно переважно виробене, вецей або меней, у форми обичайох одредзеного народу або краю. Прето ту и не будзєме вельо толковац, бо би то баржей швечело, видзи ше, етнологови або социологови. Бешедовац о обичайох винчаня уцагло би нас до морализованя, цо бизме зоз тим текстом нїяк не сцели. Духовни змист свадзби уж зме толковали у події малженства, а правни змист уж виражени у sameй форми винчаня. Свадзба як така вельо ширша од самого винчаня, понеже є по своїм характеру ограничена на узши период од лем даскельо днї, апсурдно би ю було поровновац зоз малженством у цалосци. Указує ше з искусства же ше найлєпше почитованє стварох витворює теде кед кажда часц у єдней цалосци правилно розтолкована и похопена, та так то и зоз свадзбу.

У Горватскей, у новших часох єст случай похопйованя же свадзба з церковним винчаньом муши буц велька парада за велїх госцох, цо значи же вимага и вецей пенєжи. Наглашка ше частейше кладзе на трошок. Цивилне винчанє заш похопене як можлївосц буц меней помпезни и єдноставнейши. З таку аргументацию приходзи ше дакеди аж и гу паноцови. Муши ше повєсц же то не правда. За церковни обряд винчаня потребне мац шлєбодну дзеку и одлучносц ше побрац, потребне же би бул присутни парох и гу тому ище голєм двомє шведковє котри зоз своїм подписом потвердза же ше винчанє наисце и одбуло, а шицко другє зохабене на волю млодятам и їх фамелийом.

Шицким новопобраним млодятам и тим котри ше у блїзкей будучности поберу велї и добри роки од шерца — многая и благая літа!

о.Владимир Седлак

ШЕСТРИ СЛУЖЕБНІЦИ НДМ У ПЕТРОВЦОХ

На швето Преображення Господнього, 06. августа, Шестри служебніци Непорочней Діви Марії зоз керестурскей провинції Св. Йосафата, нащивели петровску грекокатолицьку парохію Покрова Пресвятей Богородици. Причина їх нащиви було мисионарське діло шведоченя прикладу блаженей Йосафати Гордашевскей котра була соснователька и перша шестра того монашеского стану.

До Петровцох пришли три монахині з трох манастирох у Бачкей, предводзени зоз шестру Михаїлу. На самим початку Служби Божей бул святочни уход до церкви зоз образом и мощами бл. Йосафати. Под час Служби Божей, шестри наместо казані отримали свидоцтво, а по служби и благослову овоци и грозна модлел ше ружанец до бл. Йосафати и була дана можлівосц цилованя ей мощох. Шестри нащивели петровски теметов, потим були госци на полудзенку у петровского пароха мр сц. Владимира Седлака и його фамелії, а потим пасторално уключени помагали у одправяню винчаня, кресценя и миропомазня котри ше одбули на тот дзень. Тота духовна подія єдна од нескажодньовних ювильних подійох зоз котрима зазначаємо 180-рочніцу снованя грекокатолицькей парохії у Петровцох.

ОСЛУХУЕМ БЕШЕДУ

Шицки гваря же зме стари и ми себе признаваме, велі роки оганяме але ище ше не даме.

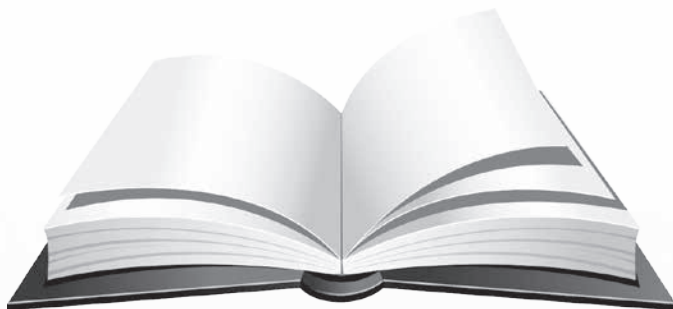
Гоч навелько моц видава, а ище досц бистра глава, койцо ше уж призабува и младим ше таке збува.

Цо ше муши поробиме и сушедох послужиме, а дацо и прекрачаме лем най помоц не гледаме.

Каждого зме старши року патра на нас велі з боку, завидза нам тото єдно же зме велі роки ведно.

Задумац не можем, людзе, яки за вше розход будзе, цали живот жиєш ведно на концу остава єдно.

Мелания Пап

КОНЕЦ НА ПОЧАТКУ

чи дакеди роздумуєш як живот чече, прецека дзень за дьом ше траци ноц до ноци преліва можебуц дурне о тим роздумовац або бешедовац бо свидомосц досц смутна дакеди и болі гледац потіху у думки и слову можебуц и поможе але заш лем кеди и кому як требало би застановиц думку на початку а вец рушиц од остатку чи то можливе чи пребачливе можебуц и гей але най и далей людзе гледаю смисел у цихосци своєї души чи думки хто зна можебуц нови генерациі похопя час або час похопи их ми и далей идземе дзень по дзень ноц по ноц покля док воздух виходзи з наших плюцох а вец конец дзе там на початку на уходзе до нового живота

ПАРАСТ

Швитане, накармел сом коні за яшлями

и други у штверцох.

Уранело рано,

попрагани коні понагляю,

парастови ноги и руки виставаю.

И наютре рано будзе,

лем ше орац так не будзе.

И рано ютре будзе,

параст коні прагац будзе.

Звонимир Барна

КРАЈ НА РОЇТКУ

da li nekada razmišljaš kako život teče, pretječe dan za danom se gubi noć u noć prelijeva možda je glupo razmišljati o tome ili pak govoriti jer svjesnost je tužna ponekad i boli tražiti utjehu u mislima i riječi možda i pomogne ali ipak kada i kome kako trebalo bi misao zaustaviti na početku a onda krenuti od kraja da li je moguće ili opraštajuće možda i da ali neka i dalje ljudi traže smisao u tišini svoje duše ili misli tko zna možda će nove generacije razumjeti vrijeme ili će vrijeme razumjeti njih mi i dalje idemo dan po dan noć po noć dokad dok zrak izlazi iz pluća a ona kraj gdje pa tamo na početku na ulazu u novi život

Любица Гаргай

ПРИПОЗНАНЄ РУСКЕЙ ЖРИДЛОВЕЙ ПИСНІ СЦИГЛО ДО ПЕТРОВЦОХ

На тогорочним 14. Фестивалу жридлового шпиваня хтори ше под назву «Най ше не забудзе» отримал 21. авґуста у Дюрдьове наступели аж три КУД зоз РГ.

Предусловия за участвованє досц ригорозни, понеже шицки учашніки мушели пред числену публику одшпивац два руски жридлово писні зоз хторих една шпивана без провадзєня музики, а капела. Участвовали числени руски культурно-уметніцки дружтва зоз Войводини, РГ и Польскей.

Зоз вибором свойого репертоару у розличних категориюх, женским, хлопским и мишаним жридловим шпиваню публики ше представели члени Руского культурного центра зоз Нового Саду, Дружтво Руснацох зоз Суботици, Дом култури Руски Керестур, КПД «Дюра Киш» Шиду, КПД «Жатва» Коцур, КПД «Иван Котляревски» Бикич Дол, КУД «др. Гавриїл Костельник» Кула, КУД «Петро Кузмяк» Нове Орахово, КУД «Тарас Шевченко» Дюрдьов, КУД «Карпати» Вербас, КУД «Яким Говля» Миклошевци, КУД «Яким Гарди» Петровци и КУД Руснацох Винковци.

Як памятку на Фестивал шицки дружтва достали украсени древени пранік.

У ревиалней часци без змагательного контексту наступели шпивацка група «Дюрдевак» зоз Дюрдьова и група «Ластовичка» зоз Пшемкова у Польскей, котра на своїм репертару пестує руску лемкивску писню з Польскей.

Фахови жири, чия председателька и того року була позната композиторка и шпивачка Агнета Тимко Мудри, награду за найлепше виводзєне рускей жридловей писні додзелєл дзивоцкей групи Дома култури зоз Руского Керестура, хтору по несподзивану шмерц пририхтовал Юлиан Рамач Чамо, а специалну награду за найвекше напредованє у квалитети шпиваня и вибору репертоару достала Хлопска шпивацка група КУД «Яким Гарди» зоз Петровцох, под руководством Томислава Дудаша.

Тота награда барз радує наших аматерох и обовязує на витирвалосц у роботы и чуванє своей рускей жридловей писні и звичаюх на просторе РГ. Винчуєме щиро нашим Петровчаньом!

Вера Павлович

КУД Руснацох Винковци

Наградзена хлопска шпивацка група КУД «Яким Гарди» зоз Петровцох

Женска шпивацка група КУД «Яким Говля» зоз Миклошевцох

Петровчанє скорей наступу на фестивалу

Миклошевчанє у Дюрдьове

Винковчанє на 14. Фестивалу жридлового шпиваня «Най ше не забудзе»

ОТРИМАНА КУЛТУРНА МАНИФЕ

КУД Руснацох зоз Винковцох

КУД «Петефи Шандор» Чаковци

Танечніки КУД «Яким Говля» Миклошевци

«Петровски ноти» КУД «Яким Гарди» Петровци

Дзецинска танечна секция КУД «Яким Говля» Миклошевци

Хлопска жридлова група зоз Петровцох

Женска шпивацка група КУД «Яким Говля»

У Миклошевцох, 27. и 28. августа, у организацији домашнього Културно-уметничкогo дружтва „Яким Говля“ отримана триец перша по шоре културна манифестација „Миклошевци 2016.“ У рамикох манифестацији нащивителе мали нагоду присуствовац на промоцији кнїжкох Владимира Провчия „Душа як гушля“ и „Цихосц умера на дланї“, а тиж так и опатриц виставу його найновших малюнок.

Манифестација започала всоботу вечер зоз целовечаршим концертом котри дзелели домашне и гощинске дружтво, Културно-просвитне дружтво „Дюра Киш“ зоз Шиду. Миклошевчане ше представели зоз дзецинску и старшу танечну секцију и зоз Женску шпивацку групу. Програма, котру дали госци зоз Шиду, укључовала наступ младшей и старшей шпивацкеј групи, водителькох Наташи Миколка Еделински и Снежани Лазич. Публики представена и часц фолклорней секцији зоз „Буковинским танцом“ у хореографији Звонка Костелника.

Централна часц манифестацији розпочала вnedзело дополадня зоз покладаньом венцох и Святу Службу Божу, а у пополадньових годзинох отримана смотра фолклору „Поздрав ровнини“. Од високих госцох програму нащивели министер привреди, бувши началник Општине Томповци Томислав Паненич, подпредседателька Совиту за национални меншини Рената Тришлер и представник Руснацох у Совиту Звонко Костелник, председателька Союзу Русиных РГ Дубравка Рашлянин, заменикове началника Општине Томповци Здравко Звонарич и Мирослав Ликар, як и други госци.

У програми, попри домашнього, наступели седем руски дружтва: КД Русиных Винковци, КУД „Осиф Костелник“ з Вуковару, петровске КУД „Яким Гарди“, КД Руснацох Цвелферии з Райового Села, Дружтво Русиных и Украјинцох „Калина“ зоз Риєки, Дружтво „Руснак“ з Петровцох и КД Русиных и Украјинцох „Рушняк“ Риєка. Окром нїх зоз гудацким составом представело ше и мадарске дружтво „Петефи Шандор“ зоз Чаковцох, а вечик традиционних горватских шпиванкох и танцох указали члени Културногo центра „Класки“ зоз Привлаки.

Програму водзели Анамария и Матей Мудри, а попри подзекованьох госци достали и слики зоз слами, за котри ше потрудзели члени миклошевскогo Дружтва Нашо дзеци. Манифестација отримана под покровительством Совиту за национални меншини РГ и сопокровительством Општине Томповци и Союзу Русиных РГ.

ПИСНЬО НАША РУСКА, МИЛА

Недзельови вечер манифестацији у Миклошевцох бул зарезервовани за Концерт рускеј шпиванки, у котрим учествовали преважно солисти зоз наших местох. Програму отворели младши солисти котри ше уж през вецей наступи доказали як

ФЕСТИВАЛ „МИКЛОШЕВЦИ 2016“.

добри шпиваче. Миа Бучко з Миклошевцох зоз композицию „Сциха“ розпочала музични вечар. Предлужели го брат и шестра Миклошова, тиж родом з Миклошевцох. Перше Кристиан одшпивал шпиванку „Ровніно моя“, док Клара шпивала о веселей танцошки, а потим у дуету одшпивали шицким познати руски евергрин „Били орґони“, у музичним провадзенью оркестру вуковарского КУД-а „Осиф Костелник“. Перши раз на миклошевскей сцени наступел єденацрочни Михаїл Гришук зоз Петровцох. Зоз шпиванку „Пекар“ у провадзенью Звонка Еделинског на гармоніки, Миша доказал же на руску сцену приходзи ище єден добри шпивак.

Стаємни гост на фестивалох шпиваня, Михал Голік зоз Петровцох, зрадовал публику зоз єдну од найкрасших хлопских шпиванкох „Карчмар, дай нам вина“. Потим у дуету зоз Петровчанку Аню Гришук одшпивал и „Придз пред сушеда“, зоз музичним провадзеньом Звонка Еделинског.

Здружени оркестер з Райового Села и Вуковару провадзел шпиване Даниела Грубені котри одшпивал два шпиванки „Писню Руснака“ и „Дай нам Боже добри час“. Же добрих солистох ма и Дружтво „Руснак“ зоз Петровцо , доказали два дуети. Мая Рац и Адриана Ралиш одшпивали новокомпоновану шпиванку „Часто думам“, а народну „Ей сущела ліщина“, у провадзенью Ивана Лікара на гармоніки, барз схопно одшпивали Анабела Кнежевич и Ивона Гнатко.

Женска шпивачка група з Миклошевцох иснує осем роки и важну єй часц забираю дзівчата котри зоз младима гласами змоцнюю групу. Того вечара дзівчата мали нагоду одшпивач сами и указали же то можу барз добре. Миклошевчанки Паула Поточки, Софія Токач, Сабина Ждиняк, Милиця Мишленович и Сандра Николич представели ше зоз шпиванку „Кед овоци квитли“. Єдна зоз нїх, Паула Поточки, котра ше уж през вецей наступи доказала як добра солистка, и нешка наступела сама зоз новокомпоновану шпиванку „Красна ноц“. Старша и искуснейша шпивачка з Миклошевцох, Любов Колесар, одшпивала „Писні сон“, утврєдзуюци же „писня будзе далєй жиц, док будзе швета и єсц сна“.

Женска шпивачка група представела ше публици зоз шпиванку „Можеш мили, можеш“, а перши раз на миклошевскей сцени музично их провадзели „Вучедолски тамбураше“. Исти тамбураше провадзели и миклошевски дует Любов Колесар и Лєсю Мудри у шпиванки „Били лебеди“. А два миклошевчанки зашпивали и шпиванку „О врац ше, мили мой“ зоз провадзеньом Бориса Бучка на гармоніки. Конферансу водзели Паула Поточки и Анамарія Мудри.

Зоз вельку нащивеносцу публики, Миклошевчанє по трицєцє перши раз доказали же миклошевска манифєстация Руснацох барз потрібна пре отримованє вязох и очуваня свойого идентитету на тих просторох.

Лєся Мудри

Танєчна секция КУД «Яким Гарди» Петровци

КУД «Рушняк» Примоскогоранскей жупанії зоз Риєки

«Каліна» Риєка

КУД «Клас» Привлака

Дружтво Руснак

КУД Руснацох Цвелферії Райово Село

КУД «Осиф Костелник» Вуковар

ОТРИМАНИ ЛИПОВЛЯНСКИ СТРЕТНУЦА

од 26. по 28. август

Под високим покровительством председательки Республики Горватскей и покровительством городоначалніка Городу Загребу отримани «Липовлянски стретнуца 2015». Треба наглашиц же у Липовлянох окрем векшинского горватского народу жиє и тринац национални меншини. Всоботу, 27. августа, манифестация розпочала на 13,00 годзин, на малей бини у парку у Липовлянох зоз Тамбуровим пополадньом, зоз тамбуровим оркестром «Пайташе тамбурах», а надалей отримани округли стол на тему «Национали меншини у демократских дружтвох и обезпечованє меншински правох у условийох кризи» котрого водзел Александар Толнауер, председатель Совету за национални меншини РГ, а преподавач бул Бранко Сочанец, директор уряду за национални меншини Влади РГ.

Домашні водительки Дружтвох

Заєдніцка фотография членох КУД «Яким Гарди» на Липовлянских стретнуцох

Такой после округлого стола розпочало презентованє народного облечива и обичайох на штандох КУД-ох, екологийних продуктох польодїлства, продукти вина, традицийних и уметніцких ремеслох.

Треба наглашиц же жем-партнер того року була Україна и з тей нагоди наступел и «Закарпатски народни хор» з Ужгороду, чий концерт отримани на 16,00 годзин.

Дефиле учашнікох 10 националних меншинох рушел спред грекокатолицкей церкви та по централну бину.

На манифестациї наступели ансамбли зоз жеми и иножемства, медзи котрима и КУД «Яким Гарди» зоз Петровцох, а представели руску националну меншину.

Липовлянски стретнуца привитали Марио Рибар, началнік Општини Липовляни, Александар Толнауер, председатель Совету за национални меншини РГ, Олександр Левченко – амбасадор України у РГ, а у мєно председательки РГ привитал и Липовлянски стретнуца отворел Иван Жинич, жупан Сисацко-мославацкей жупанії.

Програму отворело КУД «Ліпа» зоз Липовлянох, а за німа наступели Фолклорни ансамбл «Чардаш» зоз Зузи, Ромске

Часц пастирских танцох

КУД «Дарда» зоз Дарди, Фолклорни ансамбл «Босна» зоз Загребу, Сербске културно-уметніцке дружтво «Йован Йованович Змай» зоз Билого Брда, Заєдніца Немцох Загреб група «Руде», Ческа беседа «Треглава» зоз Треглави, Матица Сло-

Хлопска шпивацка група

вацка «Кукучин Кунтариц» зоз Якшичу, УКПД «Карпати» Липовляни и «Закарпатски народни хор» зоз Ужгороду, Україна. Зоз прекрасним огньоетом и зоз европску гимну «Ода радосци» закончела културно-уметніцка програма Липовлянских стретнуцох, а предлужела ше зоз забавну програму и наступом Кичи Слабинца.

Звонко Костелник, проф.

ХЛОПСКЕ НАРОДНЕ ОБЛЕЧИВО БАЧВАНСКО-СРИМСКИХ РУСНАЦОХ

Кошуля

Руски хлопски кошулі ше не розликовали од кошульох остатку етнічних групох. Вирабяни су зоз билого ценкого фабричного платна, а легіне ношели святочни кошулі хтори могли буц у фарби або зоз мустру. Роботна кошуля була з домашнього, конопового платна. Длужина кошулі по клуби, вона ма длугоки рукави, хтори у святочних вариантох маю манжетну, док роботни без ней, а рукави зогнути по локци. Кошуля напредку вирезана над пасом и ту є звичайно прикрашена з малима порубами, а капчала ше зоз дробними ґомбичками. Кед є ношена зоз панталонами, кошуля запасована до нїх.

ґачи

У Музею Войводини чуваю ше три пари хлопских ґачох зоз Руского Керестура. Дзекуючи тим прикладніком, бо число зачуваних часцох хлопского народного облечива винїмково мале, можеме точно знац яки бул їх крой. ґачи одроснутих хлопох зошити зоз штирох полох вибиленого конопового платна, док ґачи легїньох зошити зоз трох полох (кажда ногавка то єдно цале и єдна пола платна). Пола платна широка коло 60 цм. Поли злучени на бокох вонконцом, док су медзи ногами злучени по цело. У тей часци (медзи ногами) уруцени єден фалат платна - клїн (квадрат 30 x 30 цм) хтори зогнути по диягонали, по тей уруценой часци поли платна злучени по горе. При легїньских ґачох направени импровизовани клїн хтори ше капча з єдну ґомбичку. ґачи ше у пасу зацаговали зоз гачніком хтори прецагнути през горні рубец. Длужина ґачох завишела од висини хлопа, а ґачи мали буц длуги по ножни ставци. Руби ногавкох порубени 1 цм.

Панталони

Попри ґачох, хтори ношени у святочних нагодох, хлопи ношели пан-

талони зоз сукна. Вжїме панталони облекали преїґ вецей парох ґачох. Материял за панталони найчастейше бул чарни. Панталони ровного крою, а старши модели, гевти хтори ношени зоз чижмами, були узши у лістох и мали пантліку з хтору ше притвердзовали за талпи. Медзи двома войнами ношени и брич-панталони «на шунки». Старши крой панталонох подрозумїовал язичок и притвердзоване за пас з помоцу пантліки, док новши модели мали шлиц. Випатра же кошулі у остатні час запасовани до панталонох.

Лайбик, брушлік

На старих фотографийох можеме видзиц же исновали два файти лайбикох: чарни лайбик зоз металнима ґомбичками и легїньски лайбик, шити зоз рижнофарбових брокатних материялох. Чарни лайбик зоз ценкого штофу або памучного сатину на преднім боку, док му хрибет з обичного чарного памучного платна. Лайбик поставени зоз цицом и подобним платном зоз даяку мустру (смуги, каро и под.). Предні часци лайбика скрати до шпицу, док хрибет ровни (не скрати, але мал шав по стредку) и у часци пасу маю ременчок зоз чатом - драґон, зоз хторим ше регулує ширина пасу. Напредку лайбик зоз обидвох бокох ма дзирки вонконцом зогнуца. До тих дзиркох ше уцаговали метални ґомбички (серб. пулије) ушити на филцово пантліки. Лайбики ридко закапчовани вонконцом, але ше ґомбички на пантліки квачели на єден бок лай-

бика або з єдну часцу з лівого боку, а з другу з правого. Кишенки на лайбику були викрати зоз лівого и правого боку и поставени з фланелом у фарби — червени, белави, желени. Дзепосєдни маю и нукашню кишенку. Вонкашні кишенки служели за триманє дробеняви, а богати квачели и кишенкову годзинку, так же ше ланец видзел преїґ лайбика. Старши тип лайбика, гевтот зоз железними ґомбичками, не мал ревер але лем мали випросцени ґалер по шию. Познейше наїходзиме на лайбики зоз дакус векшим вирезом и ґалером. Хлопски лайбик зоз сатинских платнох зоз жакар моделом у фарби спомина Я. Олеяр, а видзиме го и на фотографийох з початку 20. вїку.

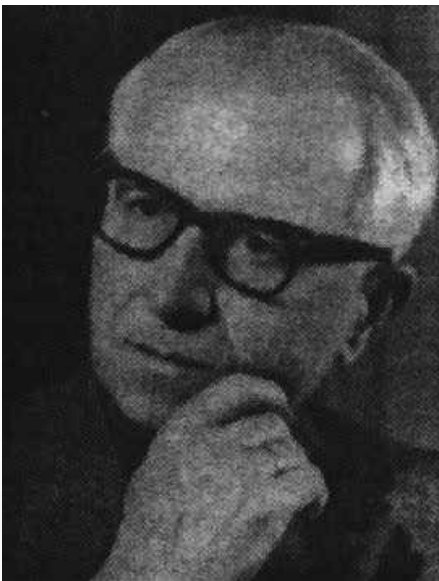

Док предня часц з брокату, хрибет бул зоз чарного клота. ґач ані єден прикладнік не зачувани, можеме их поровнац зоз подобними зоз истого часу. Крой, материял и прикраска тей часци облечива барз розкошна. Лайбик евидентно кратши од предходного и длугоки є по панталони, барз скрати коло рукавох и на хрибце. Хрибет ше состої з двох стредніх часцох хтори ше злучую на стредку и бочних часцох хтори дзекеди скрати як цалосц зоз предніма часцами. Лайбик напредку барз вирезани. Може мац овални ґалер хтори провадзи тот вирез. Конци лайбика могу буц викрати до меншого шпицу, але було и ровни. Капчаю ше з обичними або металними копастима ґомбичками, а дзирки виробени вонконцом зогнуца. Кишенки викрати зукосо и релативно су мали, а служели за триманє кишенковой годзинки. Окремна характеристика тих лайбикох прикраска достата зоз пришиваньом металних або косцових ґомбичкох по предней часци. ґомбички були розпоредзени найчастейше до Х, але було и компликованих мотивох.

(За Нову думку порихтал Звонко Костелник)

МИХАЛ КОВАЧ

Михайло Ковач єден зот найвизначнейших руских поетох, приповедачох, драмских писателюх, романописателюх, драгописателюх, критичарох, прекладачох, публицистох, складачох учебнікох и зазберовачох народних писнюх. За собу охабел визначни литературни твори, але о тим повеме даскельо слова познейше.

Михайло Ковач народзени 27. 10. 1909. року у Шидзе. Бул пяте од єденацецерих дзецох, кельо мали його оцц Янко, роботник на гайзибанскей драги, и мац Ана, народзена Кулич. Основну школу закончел у родним месце (1917–1920), стредню (1921–1925) тиж у родним месце,

а учительску зот претаргнуцами у Крижевцох (1929) Робел як учитель у валалох Бапска-Новак, Маркушица, Антин (1929–1931), потим у Руским Керестуре (1931–1941), зот кратшим претаргнуцом кед службовал у Малим Идьошу. После окупациі Бачкей преходзи преїг Дунаю и роби як општински чиновник у Шидзе, а потим як учитель у Привиней Глави и Бикич Долу (1941–1952). По потреби служби преходзи на роботу учителя до Нового Саду (1952– 1966).

Як було робиц у школи у Новим Саде, дознаваме зот Ковачовой автобиографіі. „До Нового Саду сом премесцени за учителя у тей „рускей школи“, поправдзе „руске оддзелене“ хторе було под управу Осемрочней школи „Петар Петрович Негош“. И у моеї матичней школи з боку директора и колектива крашне ме прияли, привитали и зажичели успиху, а тиж так и Одбор Дружтва приял ме и привитал з олегчаньом же тераз достали того хто превежне цалу роботу на себе. Одбор зот чежку усиловноцу позазберовал по городу руски дзеци. Оддзелене уж єден час робело, але як гевтот перши учитель тераз бул справди перши, бо му и тото место було перше место учителя по законченей учительскей школи, тоти початки не були такой таки славни. Одбор раховал же єден учитель з искусством, за якого мене раховали, годзен ше знайсец у тей збераніні од школярох... Та, нажал,

неодлуга ше указало же ше ані учитель з искусством ту не могол знайсец. А не могол ше знайсец пре велі причини. Город не валал, а ту оформене руске оддзелене з 20, чи ані тельо, школярох шицких штирох класох. До першей и другей уж не паметам чи було уписане даєдно, але до трецей и швартей то була справди збераніна. Лем гевти найтвардейши Руснаци дали своєю дзеци до такей школи у хторей гоч би учитель бул не знам яки фаховец не могол тельо знаня дац тим школяром кельо могли достац у нормалних школах на сербскогорватским язичу. Жертва то була за родителюх и за тоти дзеци. Школа не мала ніяки средства потребни за нормалну наставу, а ані средства же би их купела. Медзитим, цо найгорше и цо до крайносци очежовало наставу то бул состав гевтих других дзецох... Були то дзеци зот фамилийох приселених до городу и не адаптованих ту. Достал сом школярох цо були проблем и за гевтих дзе дотля були уписани, а ту ше пришли виживівовац. Кажди тот „случай“ указовал на бидни живот новосадского пролетерията рускей народносци. Дзеци, чийо родителе розведзени, лебо просто охабени на бригу дружтва, дзеци родителюх цо жию на рубцу худобства, алкоголики итд. Я ше неодлуга нашол у ситуациі же бим ришовал социјални проблеми место же бим учел дзеци писменосци. Заходзел сом им до обисцох, видзел тоту биду у якей жию и мушел думац же як тим дзецом помогнуц хтори мене зверени, з незаконченима класами, бо у нормалних школах мушели указац нормалне знане... А ту воно, тото школоване, ше звездло на то, же родителе думали, як же зот тим своєю дзеци даваю мене на школоване та мене обезпечую хлеб, и праве пре тоту їх милосц – вимагали же би я „мал розумене“ за їх дзеци и постарал ше же бим им обезпечел позитивни успих у школованю. Я достал таких школярох цо по знаню не преходзели трецу класу, але по рокох були ту на крижней драги же останю недошколовани и прето одручени од дружтва дзе нешка голем тельо муша буц оспособени же маю тоти основни штири класи. Ані нешка себе не можем ніч предруциц же я праве то робел же сом дзепоедним моїм школяром „даровал“ свидоцтва о законченей основней

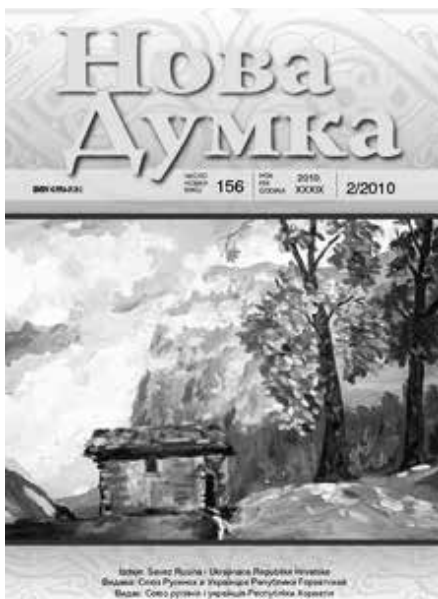

школи. То прето же сом вельо познейше мал нагоду стретнуц ше з такима и дознац же их живот научел нормално жиц и робиц. Живот их научел и при-силуовал справовац ше у дружтве так як то тот живот вимага: учиц ше, бо-риц ше и робиц, робиц, робиц..." (Ковач, Михайло: *Длугока драга номадска*, Руске слово, Нови Сад, 1990., 129. бок.)

У даскеліх виреченя М. Ковач опи-сал як було буц учитель у школи у городу и зоз якими проблемами ше стретал. Було му барз чежко бо вон тим дзецом не бул лем учитель, бул им шицко, бо родителе, най так по-веме, дзвигли руки од своїх дзецох и престали ше старац о ніх. М. Ковач не мал ніяки вибор лем ше знаходзиц як найлєпше знал. Чежка то работа була, алє мала позитивни виход.

Року 1966. формує ше Руска редакция Радио Нового Саду и М. Ковач пре-ходзи на роботу новинара. Роби як редактор културней рубрики (1966–1974.). Од 1974. року жиє у Новим Садзе як пензионер. Першу приповедку *Атаманов син* обявел у *Руских новинох* (1927.). Обявйовал у перио-дики и часописох: *Руски новини*, *Руски календар*, *Наша заградка*, *Руске слово*, *Пионерска заградка*, *Шветлосци*, *Нова Думка*, *Литературне слово*.

З М. Винайом видал *Алманах бачваньско-сримских писательох* (1936.). Обявел самостойни кнїжки поезиї:

Мой швет (1964.), *Писні дїда заграда-ра* (1970.), *Шветла вечарово* (1985) и *Я дуб червоточни* (1989 – перши том ви-браних творох). Богата и його прозна творчосц. Обявел шлїдујуци самос-тойни кнїжки приповедкох за дзеци и одроснутих: *Цихи води* (1970), *Дзе-цински швет* (1971), *Перши радосци* (1977), *Яни Мальовани* (1978. и 1981.), *Цеглярня* (1982), *На окраїску* (1983) и *Глібоки коренї* (1987). У коавторстве зоз Ш. Гудаком друковал роман *Гриц Бандурик* (1972). „Уж медзи двома шветовима войнами пише драми ко-три ше виводза на сцени (*Янкова жен-їдба*, *Суд правди и Од-борніци*). После Другей шветовой войны друкує драми: *На швитаню* (1952), *Ораче* (1954), *Човек з народу* (1960), *Зборнік театралних фалатох* (1962), *Нїгда ше не зна* (1970) и *Шветла за цим видокругом* (1971). Заступени є у ан-тологійних виданьох: *Руско-українски алма-нах бачваньско-срим-ских писательох* (1936), *Одгуки з ровніни* (1961), *Антология дзецинскей поезиї* (1964), *Анто-логия поезиї бачван-ско-сримских руских писательох* (1963), *Слунечни роки* (1969), *Дубока бразда* (Глібо-ка бразда – 1975), *Там коло Дунаю* (1976), *Sled času* (*Шлїд часу* – 1978), *Despartiri in cimpie* (*Роз-ход у ровніни*, 1981) и

Антология рускей поезиї (1984).” (*Ан-тология малей прози Руснацох и Українцох Югославиї, Крижни драги, Руске слово, Нови Сад, 1990., 621. бок.*)

Михайла Ковача упознали зме як поета, приповедача, драмского писателя, романописателя, публициста, односно як литературне чудо. Прето же за собу охабел велї твори котри збога-цели руски язик и прето же є єден зоз найвизначнейших руских писательох у Войводини, каждого року отримує ше *Конкурс медзинародного фести-валу поезиї и краткей приповедки за дзеци Михайло Ковач* як памятка. Барз интересантне тото же тот фестивал не финансиє Министерство култури Републики Сербії. Тоти котри робя у оргнанизациї, робя то задармо. Любя литературу и на тот способ сцу нагла-шиц кельо литература справди знач-на, а мено Михайла Ковача облапя тото шицко.

Михайло Ковач мал красни, длугоки живот. Умар у 96. року, односно 2005. року, и поховани є там дзе є и народ-зени, у родним Шидзе. Будземе му по-дзековни бо нас зоз своїм ділом барз задлужел.

Андрея Маґоч, проф.

Гриц Бандурик (1972). „Уж медзи двома шветовима войнами пише драми ко-три ше виводза на сцени (*Янкова жен-їдба*, *Суд правди и Од-борніци*). После Другей шветовой войны друкує драми: *На швитаню* (1952), *Ораче* (1954), *Човек з народу* (1960), *Зборнік театралних фалатох* (1962), *Нїгда ше не зна* (1970) и *Шветла за цим видокругом* (1971). Заступени є у ан-тологійних виданьох: *Руско-українски алма-нах бачваньско-срим-ских писательох* (1936), *Одгуки з ровніни* (1961), *Антология дзецинскей поезиї* (1964), *Анто-логия поезиї бачван-ско-сримских руских писательох* (1963), *Слунечни роки* (1969), *Дубока бразда* (Глібо-ка бразда – 1975), *Там коло Дунаю* (1976), *Sled času* (*Шлїд часу* – 1978), *Despartiri in cimpie* (*Роз-ход у ровніни*, 1981) и

КЕД МАЛ 15 РОКИ УЖ РОБЕЛ У РУСКИМ СЛОВЕ

Симеон Шимко Дудаш, парняк Влади Костелника, сучашнік Штефана Гудака, член здруженя интелектуалцох «Пасарайтов», «Рускословец», у младих дньох и СКОЮ-овец, у 86. року живота пензионерски дні препровадзує у Вуковаре, у власним обисце допатраюци заградку.

Руснак, чи интелектуалец, чи параст, вше гледа даяки власни фалаток жеми на котрим посадзи даєдно древко овоци, даєден кореньчок парадичох, шалати, по-даєдну ягоду и маліну. Слунечнік параст посадзи на гольту лебо вецей за предац, а интелектуалец даскельо калапи за птици. Так и Шимко Дудаш посадзел парадичи за обисце, слунечнік за птици, а дринку на здогадованє же дакеди и таке древо росло по валалских обисцох.

ПОХОДЗЕНЄ, ОДРАСТАНЄ

Симеон Шимко Дудаш народезел ше 25. августа 1930. року у Бачинцох. Оцец Янко Дудаш (Семанов) и мац Олґа (Сивцова) у тот час жили у Бачинцох, але не длуго. Було чежко прежиц та ше врацели гу Шимковому дїдови на салаш котри ше находзел медзи Петровцями и Негославцями. Фамелия була удобнейша. З власней жеми ше не могло вижиц, та Шимков оцец и його браца як и їх жени ходзели робиц на цудзи поля на надніцу. Найвецей ше робело на Павловичовой пустари.

Плаца була вшеліяка, дакеди ше добивало зарно место пенєжу, найчастейше метер од гольта, лебо кед ше кошело жито, кажди 9. лебо 10. сноп бул наднічаров. А требало цали дзень же би ше скошел, повязал и поскладал гольт жита. Кошело ше з косу, вязало зоз порвислами котри требало перше направичи, а скадало ше 12 снопи и горе 13. тkv. «поп», же би не замакало од дижджу. Порвисла ше плетло зоз шашу, бо около було надосц мочару та ше мало одкаль натаргац шаш.

Оцец и мац надумали самостойно газдовац. Пошли жедляриц до Петровцох, дзе вец 1937. року почали правиц хижу у Долю. Того року Шимко рушел до першей класи основней школи.

— У школи спочатку було почежкосци бо сом не ходзел на предшколски як нешка ходза. Учело ше од препознаваня буквох, та по їх писанє. Потирвало даскельо мешащи док сом не научел букви — гвари Шимко.

Дзеци до школи приходзели на даскельо годзини дополадня, а даскельо пополадню. През жиму ше анї не ишло дому, окреме тоти цо далєй бивали. Оставало ше по цали дзень у школи бо чежко було прегажиц шніг. Не було анї дражки, анї калдерми, а шніг бул глібоки.

Шимка залапела «реформа школства» кед ше зоз штирокласового школованя преходзело на шейсцокласове. Було то под час НДГ — здогадує ше Шимко. Теди учитель у Петровцох бул Яким Олеяр. Кед Шимко

Симеон Дудаш у младих дньох

Симеон Дудаш 2016.

закончел 4. класу, учитель Олеяр пошел до Керестура, а потим до Дюрдьова. Пановец у Петровцох у тот час бул Янко Будински - Бурян — здогадує ше Шимко.

Школа цекла нормално по Другу шветову войну, а кед пришли Немци на Сримски фронт, завжали шицко, и школу и општину, та ше єден час не ходзело до школи.

Кед ходзел до 6. класи, приявел ше за писара до општине бо не було кадру, прето же старших писарох позовали до войска. О два тижні, гвари Шимко, пришол за писара и Владо Костелник.

Од априла по септембер 1945. року, Шимко Дудаш и Владо Костелник и далєй робели ведно як писаре, але ведно ше и радзели цо буду далєй. Гвари Шимко — сцигло Руске слово дзе бул конкурс за упис школярох до гимназиї до Керестура. Порадзели ше их двома же ше пойду уписац. Дознали то и други Руснаци, та було досц кандидатох. Миклошевчанє, — гвари Шимко — уж були у Керестуре бо були там як вибеженци пре воєни дїйства. Там стретли Штефана Гудака, Веру Матисову,

Марчу Гикову и других. Дакус запожнели «на упис», але теди то не завадзало, прияли их.

Державне пошоренє после Другей шветовой войны було комунистичне, односно волало ше то «народна власц», але народ мал тельо вплїву як и нешка. З другим словом — ніч. Робело ше по «розказох», а активни млади особи були учланьовани до Союзу комунистичней младежи Югославїї. Так ше случело и зоз Шимком.

Директор гимназиї у Руским Керестуре теди бул Габор Надь, але здогадує ше Шимко и професора Яши Бакова котрого шицки любели. Гвари, бул народни чловец, але барз образовани, бешедовал 6 чи 7 язики, а заш лем шицким бул доступни.

15-РОЧНИ НОВИНАР РУСКОСЛОВЕЦ

Симеон Дудаш, як и Владо Костелник, уж 1945. року, накадзи ше уписали до гимназиї, понеже мали искуства як писаре, за-пошлели ше як новинаре у Руским слове у Керестуре, дзе робели цали час svojого школованя.

По законченю штвартей класи гимназиї, тkv. нїша реална гимназия, поклало ше малу матуру. Потим ше ишло далєй до школи. Но члени СКОЮ не могли по своей дзеки виберац дзе ше буду школовац. Партия их посилала до гевтих школах дзе им требал кадер. Шимков «Партийски задаток», праве як и Влади Костелника, бул же би пошел на новинарски курс до Београду. Медзитим, Шимкови ше то не пачело. Тота «новинарска школа» тирвала лем єден рок, та роздумовал же то нїяка квалификация бо о єден час приду шко-

Симеон Дудаш зоз своїма школярами

Видосава и Симеон Дудаш

лованши, а вон остане без роботи. Шимко ше врацел дому. Не знало цо будзе, але не пачело ше му тото цо му Партия понукала. Владо Костелник, з котрим бул парняк але и пайташ, як у школованю так и на работи у Руским слове, пошол на тот курс, а познейше, як нам познате, новинарство му постала работа хтору робел цали живот. Понеже Шимко не послушал «Партийску директиву», руководзаци ше дакус гнівали на нього та му не помагали. Уписал ше до учительской школи до Осиеку, але не могол достац змесцене у интернату. Оцец гледал приватни квартал, але «не було дробни», — гвари Шимко, дораз толкуюци же тото поняце значи же не було пенєжи. За интернат би було, але приватно не. Не почал зоз школованьом. Остал при оцови и мацери котри робели у задруги, помагал им у работи, кочияшел, але то му не було по дзеки. Жадал дацо вецей. Писал директно до Министерства просвити до Загребу. Модлел же би го змесцели до учительской школи котра ма свой дом, понеже приватни квартал не може плациц. Упуцели го до Крижевцох дзе закончел 2. класу учительской школи. Директор тей школи там бул Матияшевич зоз Богдановцох, сушед Петровчаньом. Упознали ше, сприятели, та Шимко замодлел чи би го могол даяк преруциц до Осиеку, бо з Крижевцох може дому присц лем раз рочно, през жимски розпуст, а носталгия за родним валалом, родичами, пайташами прицискала.

Директор бул доброжичливи, та уж трецу класу Шимко уписал у Осиеку. Змесцел ше до дому, нашол ту Миклошевчаньох, Емейдия и Гудака, але знова почевжосци. Уж о два дні, их осмеро поволани же би им поведли же су прејгмирни, же школа не ма тельо места, та их преруцю до Славонского Броду. Шимкови ше то не пачело. Нагнівал ше и пошол дому. Уж други раз претарговал школоване.

О даскельо дні бул кирбай у Миклошевцох. Пошол и Шимко зоз дружтвом. Ишли на бицигдох, попрейга, прејг Грабова. А там стретнул веліх з хторима ходзел до гимназиї. През бешеду дознал же ше каждый дзешка школуе, лем вон нігдзе. Дакус го то потрафело. Подумал — ша озда сом не найгорши?! Сцем буц учитель и готове!

Понагляло ше му дому, жадал цо скорей пойсц на школоване. Дораз рано гварел мацери — пейглай и пакуй, я идзем до школи! Исте пополадню шеднул на гайзи-

бан у Янковцох и одвезол ше до Славонского Броду.

ПАСАРАЙТОВ

Под час школованя, през лето, школяре (интелигенция) з Петровцох змагали ше у фодбалу з домашню екипу. Було то неписане, але вше присутне правило. Накеди наступел розпуст, наступели и змаганя. Але интелигенция не мала мено за свою екипу, а домашні мали. Домашні фодбалски клуб волаше «Петровска гвизда» лебо лем «Гвизда», гвари Шимко, а вони були без мена. Єдней недзелі шедли зме так пред паноца на лавку, Йовген Колбас, Силво Семан, Владо Чакан и я, и радзели зме ше як ше будзе волац тота наша екипа. Жадали зме даяке комичне мено. Не здогадуем ше точно хто предложел, але вибране же ше будземе волац «Пасарайтов». Силво Дудашов истей хвилки пошол дому и направел плакат же пополадню бави «Гвизда» против «Пасарайтова». Шицки пришли видзиц цо то за клуб, — през смих приповеда Шимко.

Симеон зоз фамелию

После фодбалского змаганя, надумали же «Пасарайтов» не будзе лем фодбалски клуб, але постане мено за мишане дружтво котре ше будзе сходзиц и на танцу. Истого вечара, зишли ше на танец под тим меном пред снайдера, а грал им Винко Надь. Од теди ше сходзели кеди год були шлебодни. «Пасарайтов» зажил и тирвал роками. Кед була красна хвиля, сходзели ше у школским дворе лебо у церковней порти, дзекеди у задружним доме. «Пасарайтов» ше загашел кед ше члени порозходзели, поженели, поодавали и вецей не приходзели кажде лето лебо каждеј жими до Петровцох на розпуст.

МЛАДИ УЧИТЕЛЬ

Школоване Шимко закончел 1951. року. Бул розпоредзени за учителя до Жупанї. Достал простор же би оформел школу у фабрику цукру. Голи мури не престрашели младого учителя, успишно вполнел задлужене. Мал 85 школярох у штирох класох.

У тей школи школярох було зоз цалей бувшей Югославиї, бо то були дзеци роботнікох у фабрику цукру, а роботнікох було од вшадзи, та аж и зоз Словениї и Македонїи, але шицки ше добре складали,

бо шицки були подобного материяльного стану.

Младого учителя дораз анимировали и же би бавел фодбал за домашні фодбалски клуб «Граничар». У медзичаше мушел одслужил воєни рок, а потим ше знова врацел до Жупанї, але тераз до централней школи, до самого варошу, але до истого спортского клубу. Робел з нїзшими класами, а по потреби и у висших. Як учитель, формовал и бабкарски театар, котри замар кед Шимко пошол зоз Жупанї.

Бул активни на шицких подручох, од спортского, прејг дружтвеного, до политичного. У тедишні час було нормалне буц барз активни, а шицко ше робело за дармо. Теди була чесц буц припознати од дружтвеној заедници и доприниоци заедници з полну моцу.

СТРЕТНУЦЕ З УЧИТЕЛЬНОМ

На «Петровским дзвону» 1954. року, стретнул ше зоз своїм дакедишнім учителем. Було то приємне стретнуце за Шимка, а ище векша радосц кед го учитель Олеяр нагварял же би пошол робиц до Дюрдьова. Шимко не роздумовал вельо. Пачела ше му идея робиц у руским валале, а ище попри того з дакедишнім учителем. Уж 1955. року дал задзековане у Жупанї и пошол робиц до Дюрдьова. У Дюрдьове ше затримал 3 роки, а потим ше врацел дому, до Петровцох. У медзичаше (1958. року) оженел ше за Видосаву Миркович котра була учителька у Петровцох, а була родом з Паучя при Дякове. Там уж робели Вира и Штефан Гудаково. У Петровцох робел 12 роки. Кед ше утаргла основна школа у Петровцох, ведно зоз жену прешли робиц до школи II Конгрес до Вуковару. Понеже не було досц кадру за предмети у висших класох, учителе з нїзших класох котри мали талант и релативно добре знане за предмети котри требало виучовац, пополнивали работни места. Так и учитель Шимко. Таки теди були часи, важне було же би дзеци не трацели на образованю.

Як прешол робиц до Вуковару, так ше и длужносци умножовали, а правел и хижу. Роботи на шицки боки! Народзели ше дзеци: Весна, Блаженка и Сенка, а Шимко, попри фамелиї и учительской работи, бул активни и у Союзу Русинох и Українцох РГ, председатель КУД-а «Осиф Костелник», городского дружтва »Слога», на даскеліх Летних школах бул директор Летней школи за нїзи класи. Не було мированя — гвари Шимко.

Тераз у пензиї, гдовец од 1993. року, препровадзуе дні коло хижки. Не ма вецей вельо моци за ходзиц, але ище вше може окопац и повязац парадичи, оплец траву. Пре хороту страцел вид на єдним оку, не може вельо читац, але може шицко покус. Дзеци, унучата и праунучата му потїха, а дідо, попри шицког цо у живоце прежил, ище вше ма моци але и знаня научиц своїх унукох правиц капуцанїки, гевти прави, руски, але и одбавиц партию шаху зоз своїм прауномком.

Агнетка Балатнац

ANDY WARHOL (2.)

„Uspjeh je posao u New Yorku“ – Andy Warhol je uspio.

Andy Warhol 50-ih godina 20. stoljeća dizajnira i naslovnice glazbenih albuma i promotivne materijale. Često izlaže slike dolarskih novčanica, električne stolice, oblake gljiva, konzervi Campbell juhe, boce Coca Cole, slike slavnih osoba (Muhameda Alija, Marlona Branda, Marilyn Monroe). Prva je Warholova samostalna izložba bila 1952. i odmah je postigao veliki uspjeh.

1952. primljen je u Klub likovnih umjetnika. Pronalazeći estetiku u običnim stvarima izražava se metodom sitotiska. Stvara karakterističnu sliku izlivanjem tinte na papir i upijanjem tinte dok je još mokra. Warholove komercijalne i umjetničke slike često su repune nesavršenosti, najviše u obliku mrlja. Warhol je komentirao: „Kada nešto baš krene krivo, uvijek se pojavi NEŠTO.“

60-ih je godina došlo do velikih promjena u kulturi umjetničkog svijeta, a Warhol je u središtu tog pomaka. Od ilustratora, postao je jedan od najpoznatijih umjetnika u Americi. Smatrao je i pokazao da umjetnost nema granica i obogatio ju novim pojmom: *popularna umjetnost – pop art*.

1964. godine održana je izložba *Američki supermarket*. Prikazan je mali, kaotični američki supermarket i sve što je u njemu. Na zid su postavljeni poster A. Warhola, B. Aplea, M. Inman, R. Wattsa i još dvoje umjetnika. Bio je to prvi masovni događaj koji se izravno suprotstavio javnosti i doveo u pitanje pojam umjetnosti. Zanimljivo je da je Warholova slika s Campbell juhama prodana za 1500 dolara, a svaka potpisana limenka s juhama za 6 dolara.

Iste godine Warhol je otvorio svoj umjetnički studio, *The Factory* – *Tvornicu*, veliko skladište koje je oslikao srebrnom bojom. Studio je postao okupljalište najbogatijih i slavnih osoba – intelektualaca, boema, transvestita, holivudskih zvijezda, bogatih mecena. U stihovima pjesme *Walk on the Wild Side* (Šetnja po žici) Lou Reed opisuje jednu superzvijezdu koja posjećuje *Tvornicu*, a mnogim je rediteljima atelijer bio

poticaj za nastanak vrhunskih filmskih ostvarenja.

Uspjeh i slava rastu. Kako bi mogao što više raditi, Warhol zapošljava pomoćnike. Oslikava portrete slavnih. Slika *Osam Elvisa* prodana je 2008. godine za 100 milijuna dolara i jedna je od najvrijednijih u svjetskoj povijesti umjetnosti.

No 1968. Warhol je umalo završio karijeru i život. Feministica Valerie Solanas ranjava ga. Andy je jedva preživio. Pokušaj ubojstva imao je trajne posljedice na Warholovu umjetnost i na život (morao je do kraja života nositi korzet koji mu je pridržavao abdomen).

Život ide dalje, Warhol istražuje i druge medije. Eksperimentirao je i s video umjetnosti i proizveo više od šezdeset filmova, koji su uglavnom izazivali bijes u umjetničkim krugovima. (Film *San* je šestosatni prikaz golog čovjeka koji spava, ili film u kojem 45 minuta gljiva jede čovjeka.) Za MTV je osmislio dva TV showa: „Andy Warhol’s TV“ (1982.) i „Andy Warhol’s Fifteen Minutes“ (1986.). Naslov drugog showa nastao je prema njegovoj najpoznatijoj izjavi iz 1967.: „U budućnosti će svatko biti slavan 15 minuta“.

Warhol je i začetnik u računalno generiranoj struci pomoću Amiga računala (uveden 1984.).

Autor je nekoliko knjiga (*Filozofija Andyja Warhola: od A do B i natrag*). A o njegovu životu, radu, njegovoj intimi, vjeri, shvaćanjima, napisani su deseci knjiga.

Andy Warhol umro je 22. veljače 1987. oporavljajući se nakon operacije žuči. U crnom odijelu od kašmira, s kravatom, sunčanim naočalama, platinastom perikom, s molitvenikom i crvenom ružom u ruci, ležao je u brončanom lijesu s pozlatom. Lijes je posut bijelim ružama i lišćem šparoga, a u grob je njegova tadašnja djevojka, Paige Poweel, položila časopis *Intervi*, majicu s logom časopisa i bočicu omiljenog mu parfema, *Beautiful*. Nakon ukopa, služena je sveta misa u Katedrali svetoga Patrika u New Yorku kojoj je prisustvovalo više od dvije tisuće ljudi.

Andy je Warhol istovremeno ismijavan i slavan. Njegove jednostavne slike predmeta iz svakodnevnice mogu se čitati kao iskrivljena slika robnih marki i slavnih lica, a s druge strane ukazuju na život američke kulture koju njegov rad kritizira. Tako je proturječan i njegov život: krhak, povučen, plašljiv, traumatiziran, aseksualan, skrivao je svoju intimu. Praktični vjernik koji redovito nedjeljom odlazi na svetu misu, zadržao je iskren, vrlo naivan, neiskvaren životni stav djeteta kao svoju osobnost. Vizionar koji je djelima najavljivao svijet opsjednut tehnologijom, medijima, glamurom, slavom. Čovjek legenda koji je naglavačke promijenio svijet umjetnosti. Umjetnik čija djela dostižu najviše cijene na tržištu umjetnina. Čovjek kojemu je posvećen najveći muzej u Sjedinjenim Američkim Državama u Pittsburgu (1994.).

Izbor misli Andyja Warhola:

*„Ljudi govore da vrijeme mijenja stvari, ali zapravo ih morate sami izmijeniti.“

*„Bolje je uvijek nositi istu stvar i znati da te ljudi vole zbog onoga što jesi, a ne zbog tvoje odjeće.“

*„Lijepe žene kasne češće nego one neprivačne. Njima je, uostalom, sve oprošteno. Očito ljepotice žive u posebnoj vremenskoj zoni.“

*„Showbusiness nas uči kako nije bitno tko si i što si, već kakvim te prikazuju.“

*„Ne mislim da bi svi trebali biti bogati. Novci nisu za svakoga. No ipak, bez njih ne bismo znali tko je bitan, a tko nije. Kako dosadno. Koga ćete onda ogovarati?“

*„Uvijek volim čuti što drugi misle jedan od drugome — o osobi koja govori možeš saznati više nego o njegovoj žrtvi.“

*„Osoba se može smijati ili plakati. Svaki put kada plačeš možeš se i smijati. Odabir je na tebi.“

Blaženka Homa Budimčić

ДАКЕДИ БУЛО...

У дакедишні час, кед у держави милиция порядок и мир чувала, у єдним валале єдней ше ноци у стред тижня стала єдна крадза. Тей длугей ешеньскей ноци були покраднути кури з єдного худобного обисца. Худобни человек тому ніч не могол, могол лем смутковац и Богу ше модліц и наздавац же ше му у обисцу, док о рок дойдзе до даяких курчатох, ознова таке не случи.

О тим цо ше вноци случело по валале ше приповедало дзень-два, а кед по уха людзох пришли нови вистки, на стари ше забувало.

Же би и тераз не було так, о тидзень ше постарали крадоше, хтори ознова вноци, але тераз на другим концу валала, ознова покрадли кури и ознова од худоби.

Понеже була позна ешень, ноци були длугоки, а електричней струї теди у валале не було, та вшадзи було цма.

По валале знова рушела приповедка о покраднутих курох и о тим же як крадош може буц упарти у крадзи. Дзепоедни ше питали, кед же є гладни, прецо же себе кури дома не вихова як и шицки други людзе у валале. Людзе ше у валале побунели, так же тоти приповедки дошли и по милици у варошу.

Милиционере неолдуга пришли до валалу, поприповедали зоз людзми и твардо обецали же крадоша пошвидко влапя.

После того дня, кажде предвечаром двома би милиционере на бициглох обишли валал, поприповедали би зоз людзми, пожадали би им добру ноц и потим би ше врацели назад до варошу, а крадзи би ше заш лем и далей повторювали.

Раз так кед милиционере обишли валал, на виходзе з валалу єден з ніх гварел другому же у тей остатней хижі жиє його добри товариш Осиф, та же би го требали нацивиц. Вошли вони двома до двора, дзе их на штрэд двора дочекала Веруна, Осифова жена. На питане же чи дома Осиф, гуторела же є у байбера и же швидко придзе, та най го причекаю. Уведла их до приклета и док го вони при лампи чекали, вона дробни дзеци уклдала спац.

Кед ше Осиф врацел дому, милиционере у бешеди зоз нім остали незвичайно длуго, скоро до пол ноци. Кед их Осиф випровадзел, рушели вони спрам варошу, а лем провадзели же кеди Осиф за собу замкне капурку.

Кед чули замок капурки, бицигли обрацели до другого напраму и пошли глібше до валалу.

Док ше так по цмоти вожели по валале, на єдним концу валала зачули же барз

брешу пси. Рушели у тим напряме и неолдуга стретли и влапели двох хлопох з полнима рукама курох зоз позакруцанима главами. Було очивисне же вони крадоше. Влапели их и по оконченой процедури з німа, людзом дате на знане же крадоше влапени.

Понеже тоти хлопи були з валалу, людзе их добре познали. Бешедовало ше потим же людзе думали же то крадош даяки худобни и гладни бидняк, а кед на остатку то були хлопи зоз найбогатших обисцох у валале. Вони тоти покраднути кури, як ше познейше дознало, ношели дому, там би тоти кури їх жени пооберали и наиходзацей соботи ношели на пияц до велького варошу дзе добре зарабляли на покраднутим од худоби.

После того як крадоше влапени, таке ше у валале роками вецей не збуло.

Дакеди було...

У єдним валале кедишик давно несподзивано ше зявел крадош. Краднул вон шицко цо би му лем спадло под руку и то вше краднул през дзень у празних обисцох, понеже газдох хижі випровадзел з обисца.

Людзе у валале почали ше бац за свой чешко заробени пенєж. И то прето же були покраднути тоти обисца зоз хторих, дзень-два пред тим як були покраднути, було предане дацо вреднейше, як цо то яловче, гаче, або викармени шудов.

Тот цо у валале окрадал бул добре упуцени же кеди хто и цо у валале предал и, понеже нашо предки звичайно пенєжи одкладали до орманох, до святочного облечива и под заглавки у запосцелених посцельох, вон там пенєжи найчастейше и гледал. До хижох уходзел през замкнуті дзвери, так же би зоз собу мал деску даскельо пальци длугшу як цо були широки удзверя.

Вон би вец зоз тоту деску розширел удзверя до мура зоз набиваней гліни, вошел би нука и там би вец гледал предпоставену громадку пенєжу достатого за то цо по ньго дошло як информация цо дотични газда предал. Потим, кед би зоз хижі виходзел, исто би так розширел удзверя, завар би за собу дзвери и потим вибил деску зоз удзверюх и удзверя би ше зишли и зужели, так же газда кед ше врацел дому не могол ніч посумняц.

Покраднути особи би, кед пришли дому, гнетка ніч сумніве не обачели у обисцу, але аж теди кед би ше внедзелю пошли гу орману у предней хижі рихтац на одход до Велькей Служби Божей. Теди би аж обачели же им у ормане хибі нова за до церкви кошула або хустка, або нови

руски партки хтори газдиня надумала през недзелю престрец на стол, або аж и крижми од своїх у церкви кресцених дзецех. Крижма то платно хторе кума купує кумчецу пред кресценьом, же би ше дзецко у нім покресцело, а после кресцинох велі родичи то платно у ормане чували як свойофайтову памятку свойому дзецку на тот некаждодньови дзень.

Потим як цо ше крадза случела даскельо раз у даскеліх обисцох, людзе у валале ше знемирели, а не знали цо робиц. Млади на польо мушели пойсц и там роздумовали о тим же чи дома, док ше враца, найду шицко у порядку.

Баби гдовици, цо жили сами у обисцу, а були окраднути, обавали ше пойсц и до церкви же чи их тот скот не провадзи и ознова то то у їх обисцу не пороби. Тоти цо так не прешли, не жадали так преисц. У медзичаше ше зявели индициї же хто би то могол буц, але без доказох не моголо ше ніч зробиц.

Знемирени баби ше на остатку медзи собу догварели же им не остава ніч друге лем же би ше позберали кажди вечар у єдней и же би ше модлели Богу небесному же би цали валал очувал од того безочного крадоша, а крадошови же би дал заслужену кару.

Нігда ше потим точно и бизовно не дознало же хто то по валаде людзох окрадал, але баби, хтори ше вечарами дзевятніцу модлели, були твардо прешвечени же добру ствар зробели прето же ше тот особа на хтору твардо сумняли не мала шмелосци присц то явно приознац, але неолдуга потим скочела до жимного Дунаю и там ше задала.

Баби после того були цалком прешвечени, гоч то то нігда званично не доказане, же крадош бул праве тот на хторого думали и прето же ше од теди таки совершени серийни крадзи не случовали, же би после оконченой крадзи и одходу крадоша, дзвери газду дочекали нормално замкнуті як кед би ше там ніч незаконіте не случело.

Баби були твардо прешвечени же крадош бул праве тот цо ше у Дунаю скончел, и же тому допринесло їх модлене дзевятніци же би ше правда дознала, а крадош преклял и зніщел.

О тей події людзе у валале ише єден час бешедовали покля други нови події не пришли на шор, а стари події, та так и тот, помали позабувани. Од теди шицки тедишні, а и велі други познейши баби уж поумерали, а я тоту правдиву приповедку през шицки тоти роки запаметал и тераз ю ту виприповедал.

Желько Гаргаї

ТУРИСТИЧНО-ПРИВРЕДНО-КУЛТУРНА МАНИФЕСТАЦИЈА „ДНІ КЕРЕСТУРСКОЙ ПАПРИГИ“

Всуботу, 13. августа, у Руским Керестуре нащивели зме культурну часц манифестациі «Дні керестурской паприги».

Як дознаваме, манифестация окрем культурно-забавней часци ма и фахову, едукативну але и поднімацку часц на котрей ше страю фаховци, продукователе паприги и нашенка та одкуйоваче паприги. То нагода же би ше дораз порадили даяки конкретни роботи.

У культурней часци програми мали зме нагоду послушац наступ госцох зоз Словацкей, зоз места Земплинска Теплица, котре ше дакеди тиж волато Керестур, та попроводиц дефиле парадних запрагох членох домашнього Коніцког клубу „Русин“ и їх госцох, як и дзединского папригарского маскенбалу.

Окрем культурней часци програми, у центру Руского Керестура организована и вистава паприги, преробкох з паприги та рижних других продуктох домашнього виробництва, медзи котрима зме замерковали дунци на котрих писало «куцкуруши». Ведно з представителями рижних нашенкових и хемийних хижох и осигуруючих дружтвох, участвовали коло пейдзешат викладачох з рижних местох.

На тим «папригарским корзу» були цикави штанди медзи котрима еден ношел назву „Младежски шпайз“ котри преглашени и за найкрасши. Виложели го Наташа Медеши и Иван Надь з Руского Керестура. Додзелена и награда за найчежшу папригу котру того року освоел Дюра Арва, чия паприга була чежка 370 грами.

И дзеци мали змагательну часц у виробку маскох за маскенбал, а найудатнейши маски мали Доріяна Пап и Алексей Роман.

Цалу програму водзел гумориста и глумец Емил Няради док ше през Керестур пресцерали запахи рижних едлох варених на 15 котлох, а котри ше могло коштовац по прилапливих ценох. Було ту папригашу з еленьового мяса, свадзбней капусти, традиційного чобанцу, пасулі, а замерковали зме и бухти котри правела схопна газдиня зоз салашу.

После урядоуей програми, нащивительох забавлял «Пицикато бенд».

Главни организаторе Манифестациі Здруженє папригарох „Капсикум анум“ и Коніцки клуб „Русин“, а тогорочну манифестацию финансино найвещей потримали Општина Кула и Покраїнски секретариат за польопривреду, водопривреду и лесарство, як и ище коло 27 рижни спонзоре. Организацию манифестациі

Дефиле папригарского маскенбал

зоз своіма услугами лебо продуктами помогли ище тринац спонзоре з Руского Керестура.

Другого дня манифестациі „Дні керестурской паприги“, 14. августа, на Гиподроме „Леї“ присуствовали зме дрингацким коньским обегованьом.

Програма отворена з дефилеом парадних запрагох членох домашнього Клубу и госцох з Коцура, Червинки и Крущичу, а у парадних запрагох могли ше вожиц и нащивителе, најчастейше дзеци.

Попри змагательней часци, мало ше нагоду уживац и у окрипи у едлу и пицу, як и купиц вигодни лакотки та сувенири.

У паузи обегованьох, док ше здавали резултати, одвивала ше забавна часц програми. Старши ше мали нагоду змагац у поцагованю штрангу, а дзеци у беганю у мехох. Но, најцикавше, окреме гевтим котри перши раз на тим збуваню, було лапанє заяця котре прицагло вельке число дзедцох, та лапанє прашеца, дзе ше виказали млади. Награда того бависка же гевтот хто влапи заяця лебо праше, исте ма право ношиц дому.

Кельо зме могли замерковац, манифестация „Дні керестурской паприги“ котра тирва два дні, барз добре обдумана и добри приклад як цикаво повязац тото цо зме у наслову написали — туризем, привреду и культуру.

А.Балатинац

СТАРИ ФОТОГРАФІЇ ВУКОВАРСКИ БАЛ

Вуковарски бал од самих початкох отримованя бул барз популярни мадзи Руснацами. Дакеди ше бали отримовали и по валалох и то вещей их, та так бал правели не лем культурно-уметніцки дружтва, але и ловаре, огоньгасци, фодбалски клуби и подобни, цо, нажал, з роками щезло. Пред войну ше вуковарски бал отримовал у Роботніцким доме у Боровим Населеню. Там була велька сала, а карти ше заш лем барз швидко попредали. Тот дзень бул окремни за Руснацох и їх фамелиї, праве швето. З едней нагоди кед зме були у нащиви у Меланиї и Мирка Папових, вириповедали нам як то було у їх час кед були млади. На балу ше було до рана. На питанє кельо теде було годзин, одвитовали же то було на пейц годзин рано, кед на роботу пришли пораячки пораїц. И то им не було досц, та зоз балу ишли до дачийого дому. Там их чекало едзене, могло би ше повесц фриштик, хтори бул порихтни дзень скорей, та ше зоз друженьом предлужело и по дзевец годзин, а аж вец ше ишло дому. Таке дружене практиковали штири малженски пари, Чаканово, Мудрого, Колбасово и Папово. Кажди рок дружене после балу було у другим обисце. Мелания приповеда же вона шицко зоз чим сцела погоциц госцох по одход на бал порихтала, на стол поскладала и зоз партком закрила. Кед зоз балу пришли зняла партком и шицко було порихтане. У тединшних часох музика ше пушала на грамофон зоз плочох. Памета же мали вельки звуч-

ніки, та кед пушели музику сушедох побудзели.

Замодлели зме Папових кед же маю даедну фотографию зоз тединшних часох же би у зоз нами подзелели. Достали зме тоту хтора сликована на балу початком 80-тих рокох прешлого столїтя. На ней за столом шедза з лева на право: Мирко Пап, Маринко и Марча Пап (Матово), Мелания Пап, Марча и Янко Колбас, Лела Пап (одана Дітко) и Звонко Колбас.

Любица Гаргай

PSIHOLOGIJA LJUBAVI

U prethodnim tekstovima bilo je riječi o tome što su psiholozi otkrili o sastavu ljubavi te koji sve načini voljenja postoje, a mogli ste riješiti i psihološki test koji vam otkriva kako volite. U ovom tekstu bit će riječi o tome koje su razlike između muškaraca i žena u ljubavi, što to dovodi do zaljublivanja u neku osobu, odnosno što utječe na to da nam se netko sviđi i da naposljetku s njim/njom stupimo u vezu i zadržimo se u njoj.

Spol i ljubav

Da postoje razlike između muškaraca i žena u ljubavi opće je poznato. Čak je i u književnosti, televizijskim serijama, filmovima i drugim medijima prikazano kako se žene i muškarci ponašaju različito kad se zaljubljuju, u vezi i kad prekidaju vezu. Žene su prikazane kao emocionalne, a muškarci kao logični, žene vole intenzivno, a muškarci bi trebali biti u tome rezerviraniji. Psiholozi su nastojali istraživanjima utvrditi što je to što najbolje određuje razlike u ljubavi među ljudima – je li to spol, dob, osobine ličnosti ili nešto drugo – i pokazalo se da se žene i muškarci doista razlikuju u doživljaju ljubavi, snazi emocija i načinu voljenja. Može se reći da žene bolje od muškaraca razlikuju svidanje od ljubavi i romantike, češće se i intenzivnije zaljubljuju, više uživaju u ljubavi i sklonije su idealizirati partnera. Tipični oblici voljenja za žene su storge, manija i pragma. Muškarci su, s druge strane, skloniji romantičnim odnosima, ranije se zaljubljuju, a njihov najčešći oblik voljenja je ludus. I muškarci i žene jednako se često zaljubljuju na prvi pogled i jednako strastveno vole.

Velike su se razlike među spolovima pokazale u izražavanju ljubavi. Za žene je svojstveno da izražavaju svoje osjećaje i traže isto tako da im oni budu uzvraćeni, dok su muškarci manje uspješni u tome. Oni svoju ljubav izražavaju praktično – kroz raznolike oblike pomoći, te kroz seks. Tu leži najveći problem u partnerskim odnosima jer to ženama nije dovoljno. Ovdje valja naglasiti da su razlike između žena i muškaraca u ljubavi uglavnom posljedica toga kako nas je društvo odgojilo i formiralo, a ne urođenih razlika između muškaraca i žena. Stoga je logično da muškarci imaju poteškoća u pokazivanju osjećaja ako su od malih nogu učeni da muškarci trebaju biti hrabri i snažni i ne pokazivati osjećaje.

Što dovodi do toga da se zaljubimo u neku osobu?

Nakon što smo opisali ljubav i načine voljenja te kako muškarci i žene vole, moramo spomenuti i kako dolazi do našeg zaljublivanja u nekoga. Što nas to privlači nekome? Kakve osobine tražimo u drugima? Imamo li svoj „tip“ osobe? Vrijedi li narodna poslovice „Suprotnosti se privlače“ ili pak ona „Svaka ptica svome jatu leti“? Psiholozi koji su se bavili ovim pitanjima došli su do zaključka da su glavne odrednice privlačnosti fizička blizina, odnosno dostupnost osobe, sličnost, uzajamno svidanje, fizička privlačnost i poznatost. Ovo možda ne zvuči romantično, no pogledajmo o čemu se radi.

1. Fizička blizina – sasvim očigledno, osobu trebamo sresti da bi nam bila privlačna. Rijetko se zaljubljujemo u nekog koga nikad nismo vidjeli. Najčešće se zaljubljujemo u osobe s kojima smo bili u kontaktu, koje smo upoznali preko rodbine ili prijatelja, koji žive u istom gradu kao i mi, studiramo s njima, radimo itd. No, sama blizina nije dovoljna za razvoj privlačnosti.

2. Sličnost – odnosi se na sličnost interesa, životnih uvjerenja, sustava vrijednosti, podrijetla, osobina ličnosti, socijalnih vještina. Što nam je osoba sličnija po ovim karakteristikama, više će nam se sviđati. Osim toga, zajednički interesi i stavovi nude mogućnost čestih zajedničkih druženja što pojačava našu naklonost prema toj osobi. Također, ljudi koji su nam slični sviđaju nam se jer potvrđuju naše stavove i pružaju nam osjećaj da smo u pravu.

3. Uzajamno svidanje – brojna su istraživanja pokazala da je stupanj u kojem vjerujemo da se nekome sviđamo odlučujući za to hoće li se ta osoba sviđati nama. Volimo se sviđati drugima, a to potvrđuje da smo vrijedni svidanja. Ako iskazujemo pozitivan stav prema drugoj osobi, vjerojatno ćemo kod nje izazvati pozitivne osjećaje prema nama i ona će nam uzvratiti naklonost.

4. Fizička privlačnost – najlakše uočljiva osobina druge osobe njezin je fizički izgled. Ovo je upravo ono što većina ljudi najprije spomene kad ih se pita što ih privlači kod druge osobe. Dakle, važan nam je i izgled osobe, za neke je čak i presudan za ljubav.

5. Poznatost – vezano uz fizičku privlačnost, govori o tome kako su nam privlačna ona lica čije su crte prosjek crta lica koja postoje u našoj kulturi. Drugim riječima, manje su nam privlačne osobe koje dolaze iz drugih kultura i nacija, a više one koje možemo vidjeti u našoj kulturi, odnosno čije nam je lice poznato. Dakle, psiholozi su u istraživanjima ipak potvrdili da vrijedi poslovice „Svaka ptica svome jatu leti“, na žalost onih koji vjeruju u izreku koja govori o privlačenju suprotnosti. Takve veze, iako vrlo primamljive i uzbudljive u početku, ne mogu dugo opstati među osobama koje su međusobno potpuno različite jer te razlike postanu prepreka razvoju njihovog odnosa.

ŠTO PSIHOLOZI KAŽU O LJUBAVI?

U prethodnom tekstu pisali smo o tome kako se ljubav shvaćala tijekom povijesti, kako se shvaća u različitim kulturama, te kako su ju definirali filozofi i književnici. U ovom broju bit će riječi o tome kako psiholozi određuju tu važnu i složenu emociju.

Prve definicije ljubavi u društvenim znanostima javljaju se tek u 20. stoljeću, i nisu pretjerano poetične. Otac psihoanalize Sigmund Freud ljubav je opisao kao „želju za seksualnim sjedinjenjem“, dok je Erich Fromm smatrao da je ona „sredstvo za smanjenje osjećaja izoliranosti i usamljenosti“. Tijekom 70-ih godina prošlog stoljeća ljubav se po prvi puta pokušava znanstveno odrediti. Zick Rubin je bio jedan od pionira u području istraživanja ljubavi. On je ljubav definirao kao

stav prema drugoj osobi zbog kojeg pojedinac osjeća, ima mišljenje i ponaša se na specifičan način. Nešto jednostavniju i pragmatičniju definiciju dao je Swenson: ljubav je darivanje, zajedničke aktivnosti, otvaranje prema partneru i intimno povjerenje. Dakle, sve ono što činimo prema osobi koju volimo. Vrlo brzo istraživači su uvidjeli da ljubav nije jedna i jedinstvena emocija, nego je vrlo složena. Otkrilo se da postoje različite vrste ljubavi, razni načini voljenja, da ljubav ima različite dimenzije (emocije, ponašanje, misli), različite sastavnice, odrednice (dob, spol, itd.), te oblike doživljavanja i ponašanja koji su povezani s njom. U nastavku će biti opisani ovi fenomeni i odrednice ljubavi.

Vrste ljubavi

Istraživanja ljubavi pokazala su da možemo jasno razlikovati strastvenu i prijateljsku ljubav.

Strastvena ljubav opisuje se kao stanje snažne žudnje za sjedinjenjem s drugim pojedincem. Kad je takva ljubav uzvraćena, osjećamo snažno ispunjenje i ushit, a kad nije, osjećamo prazninu, tjeskobu i očaj. Strastvenu ljubav često nazivamo i romantičnom. Ona je opisana u romanima poput „Patnje mladog Werthera“ ili u tragediji „Romeo i Julija“, opjevana u u popularnoj glazbi, gdje pjevači opisuju upravo osjećaje koji karakteriziraju ovu vrstu ljubavi. Ova je ljubav karakteristična za partnere čija je veza tek u povojima, osobito za mlade. Ona se može razviti i u situacijama opasnosti, kad osjećamo strah. U tim slučajevima su nam druge osobe privlačnije, i uzbuđenje koje osjećamo pripisujemo toj privlačnosti. Nastanak takve ljubavi prikazan je između protagonista u mnogim akcijskim filmovima, primjerice u filmu „Brzina“ među likovima koje utjelovljuju Sandra Bullock i Keanu Reeves. Ovakva je ljubav u istočnjačkim kulturama sinonim tuge i očaja, te je gotovo uvijek nesretna (zbog toga što se u tim kulturama sklapa brak s partnerom kojeg nam obitelj odabere, a ne s onim u kojeg smo zaljubljeni). Prijateljsku (ili partnersku) ljubav možemo opisati kao duboke osjećaje prema onima s kojima je naš život najuže povezan. Temelj ove vrste ljubavi je poštovanje i bliskost ili intimnost s drugom osobom. Ovo je smirena ljubav koja se razvija postupno, bez emocionalnih bura i lomova. Naglasak je na intimnosti između partnerima u pogledu osjećaja, doživljaja, sustava vrijednosti, povjerenja i seksualnih odnosa. Ona je trajnija od strastvene ljubavi, koja s vremenom blijedi i traje obično 1-2 godine. Strastvena ljubav među partnerima može prerasti u prijateljsku i opstati, ili pak može potpuno nestati. Za prijateljsku ljubav karakteristična je empatija i emocionalna podrška, za razliku od strastvene ljubavi u kojoj nema sigurnosti i potpore, te su partneri ranjivi. Prijateljska ljubav često je opisana u suvremenoj indijskoj književnosti, kao staložena i postupna, ali odraz duboke povezanosti i međusobne potpore.

Helena Timko, mag. psych.

KOMPOSTIRANJE ZBRINJAVANJE ORGANSKOG OTPADA IZ DOMAĆINSTVA

Kompostiranje u stanu ili Bokashi kompostiranje

Kompostiranje u stanu ne mora biti težak ili neuredan način recikliranja organskih otpadaka. Srećom za nas, Japanci su razvili tehnologiju efektivnih mikroorganizama koja se koristi za pospješivanje raspadanja organskih komponenti i proizvodnju veoma bogatog tekućeg gnojiva kao nusproizvoda. EM Tehnologija razvijena je 70-tih godina na Univerzitetu Ryukyus, Okinawa, Japan (Sangakkara, 2002). Najzaslužniji znanstvenik tog otkrića je prof. Teruo Higa. Različitim je istraživanjima ukazano na mnogobrojne mogućnosti primjene ove tehnologije u ekološkoj poljoprivredi, stočarstvu, komunalnoj djelatnosti, obradi otpadnih voda i sl. Sinonim za EM tehnologiju je i Bokashi što na japanskom znači „fermentirana organska materija“.

Za takav način recikliranja potrebna je specijalna kanta koja ima odvojeno dno pregrađeno sa izbušenom pregradom u koje se cijedi i skuplja tekući dio. Dno ima malu pipu za odvajanje tog tekućeg gnojiva. Za prosječnu četveročlanu obitelj potrebne su dvije kante zapremine od prilike 20 l svaka u koju se odlaže otpad i posipa se specijalnim sojevima mliječno kiselih bakterija. Kanta se puni otpadom i posipa mliječno kiselim bakterijama koje se mogu kupiti gotove u paketima od kg ili dva i nacijepjljene su na suhom materijalu poput treseta ili piljevine. Svaki sloj otpada se posipa tim bakterijama i puni do vrha, što otprilike traje mjesec dana. Potrebno je sabijati otpad i redovno odstranjivati tekući dio koji se nakuplja u donjem dijelu kontejnera. Nakon punjenja kanta se dobro zatvori i ostavi još dva tjedna. Za to vrijeme je potrebno puniti drugu kantu i tako naizmjenično. U toj kanti se odvija proces fermentacije i organska tvar ne trune kako bi inače trunula uz pomoć plijesni. Mliječno kisele bakterije, kvasci, aktinomicete, fotosintetske bakterije i određene vrste plijesni pospješuju fermentaciju te stvaranje organskih kiselina enzima, antioksidansa i ostalih produkata metabolizma pomoću kojih složene organske tvari razlažu

u jednostavne anorganske spojeve kao što su ugljikov dioksid (CO₂) metan (CH₄), amonijak (NH₃) i sl. od kojih neki služe kao hrana biljkama. Mikroorganizmi su nepatogeni, proizvedeni prirodnim postupkom, nisu proizvedeni kemijskim postupkom ili genetski modificirani. Budući da razgrađuju organske tvari, EM zapravo žive od našeg otpada, dok mi živimo od „njihovog otpada“. EM tehnologija ima široku primjenu u poljoprivredi. Zastupa je Austrijska tvrtka Multikraft iz Austrije već dugi niz godina. Kod nas u Hrvatskoj EM tehnologiju prodaje tvrtka EM Tehnologija d. o. o. iz Valpova. Bogat izvor informacija se može naći na njihovim web stranicama www.emteh.hr.

Dugotrajnim unošenjem efektivnih (korisnih) mikroorganizama nastoji se preventivno gospodariti tлом i okolišem omogućujući usjevu optimalan rast i razvoj. Stoga ova tehnologija spada u holističke odnosno sveobuhvatne metode poljoprivrednog uzgoja, kakve bi trebale prevladati u budućnosti. Ovakav način uzgoja biljaka na okućnici ili njivama je superiorniji u odnosu na klasičan način uzgoja i postiže veće i kvalitetnije prinose a ujedno se pozitivno utječe na okoliš.

Kanta za kućno kompostiranje Bokashi tehnologijom

Kompostiranje u vrtu ili dvorištu

Kompostiranje na okućnici ili u vrtu se može na više načina s obzirom na

način odlaganja organskog otpada. Razlikujemo kompostiranje u kompostnim hrapama što je ujedno i najstariji i najuobičajeniji način. Drugi način je odlaganje u kompostere koji mogu biti različitih dizajna oblika i veličina. Kod odlaganja u hrpe otpad se slaže do visine od prilike 1,5 m i isto takve širine. Pristup hrapama je slobodan i lako se preslaguje i raznosi u vrt. Komposteru mogu biti napravljeni od dasaka, žice, plastičnih kanti ili buradi ili specijalno dizajnirani komposteru koji se prodaju u vrtnim centrima ili trgovinama.

Kompostiranje u kompostnim hrapama Za dobar kompost kod slaganja treba voditi računa o odnosu dušika i ugljika. To se postiže tako da se kompostna hrpa slaže na pravilan način, a to uključuje naizmjenično slaganje „smeđeg“ sloja sa „zelenim“ slojem, gdje je smeđi dio bogat ugljikom i suh i sastoji se od suhog lišća, slame, piljevine, drvene sječke ili sitnih komadića kartona i ambalaže od jaja dok je „zeleni“ dio mokar kao što je otpad od guljenja povrća, pokošena trava, neosjemenjeni korov, ljuške jaja, voće, zeleno lišće i ostalo. Lišće i suhe biljke bogate su ugljikom, dok su biorazgradivi ostaci iz kuhinje bogati dušikom. Ugljik je bakterijama gorivo, a dušik - građevni materijal. Ključni čimbenik za dobro prerađen kompost je usitanjavanje kako smeđeg tako i zelenog organskog otpada te njihovo miješanje. Kompost je potrebno održavati vlažnim, ali ne previše, potrebno ga je pokriti zemljom, slojem slame, sijena ili lišća.

Kompost ne smije biti **prevlažan**. Ukoliko je kompost previše vlažan treba omogućiti drenažu suvišne vode ili dodati suhog komposta kao što su novine ili piljevina.

Ukoliko je kompost presuh potrebno ga je zaliti vodom ili dodati biljne ostatke koje će mu nadoknaditi nedostatak vode.

Kompost treba s vremena na vrijeme **promiješati** kako se ne bi usmrđio i kako bi dobio dovoljno kisika te se na taj način čim prije pretvorio u nama potreban humus. Redovno miješanje komposta donosi zrak bakterijama.

Hrpu treba okretati otprilike svaka 3 mjeseca ili kada vidite da se hrpa očigledno slegnula.

Pri okretanju treba paziti da kompost koji je bio na dnu dođe na vrh i obrnuto. Tako će se kompost prozračiti, a po potrebi se može i navlažiti.

Ukoliko se otpad odlaže kako nastaje, okretanje se morate raditi češće - najmanje jednom mjesečno.

Međutim, kompost se ne smije prečesto okretati jer ga moramo pustiti da se zagrije.

Zagrijavanje komposta je jako važno jer se na taj način uništava sjeme korova, uzročnici bolesti i nametnici. Idealna temperatura u sredini hrpe komposta je 50 – 70 stupnjeva.

Kompostnu hrpu trebate **pokriti**. Pokrivanjem, kompost štitimo od svjetla, ali i od pretjerane vlage u zimskim te prevelike suše u ljetnim mjesecima.

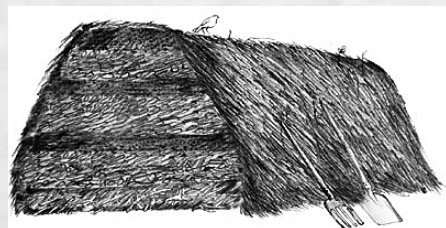
Idealan materijal za pokrivanje je onaj koji propušta zrak, a zadržava vlagu, naprimjer tanki sloj zemlje, suha trava, lišće, sijeno ili karton.

Nakon 6 mjeseci do godine dana iz organskog otpada nastat će prirodno gnojivo bogato hranjivim tvarima – kompost.

Dobar kompost nema neugodan miris truljenja već više podsjeća na miris vlažne zemlje u šumi.

Zreo kompost je ujednačenog izgleda, grumenast, tamnosmeđe do crne boje. U njemu se ne prepoznaje početni biomaterijal.

Nezreo kompost nema tamnu boju, kiselkastog je mirisa ili miriše na gljive. U njemu se mogu naći ostaci tvari poput lišća, ostataka povrća i sl. Takav kompost najbolje je preokrenuti i pustiti da dozri.

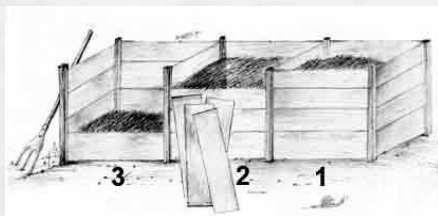
Kompostna hrpa

Kompostiranje na balkonu

Sistem kompostiranja sa tri hrpe ili 1, 2, 3

(1) Na mjestu određenom za kompostnu hrpu stavlja se prvi sloj od krupnijeg materijala kao što su usitnjene grane, grančice, iverje I sl. i ta hrpa je privremena hrpa. Na nju stavljam o otpad kako nastaje u kuhinji. Pritom ga uvijek miješamo sa suhim, drvenastim vrtnim otpadom, pospemo s malo gašenog vapna ili kamene prašine ili pokrijemo tankim slojem zemlje kako bi se neutralizirali mirisi i spriječilo skupljanje mušica. Hrpu povremeno rastresemo vilama. Kad sakupimo dovoljno materijala, a najkasnije nakon 3 mjeseca, ovako prikupljeni organski otpad prebacimo na drugo mjesto, tj. načinimo konačnu kompostnu hrpu (3) koju ostavimo da dozrijeva. Pritom provjerimo vlažnost materijala, pobrinemo se za prozračnost, hrpu pokrijemo. Kompostiranje teče dalje tako da otpad iz kuhinje i vrta nastavimo odlagati na opisani način, na istom mjestu (privremena hrpa 2). Najkasnije poslije tri mjeseca materijal s ove hrpe prebacimo na hrpu koja dozrijeva (3). Poželjno je prethodno rastresti materijal na hrpi 3, a tek onda na njega položiti novi materijal s hrpe 2 i to tako da ih međusobno ne miješamo. Hrpu pokrijemo i ostavimo da dozrijeva. Opisani način kompostiranja pogodan je za kućanstva s malim vrtom.

Kompostiranje u hrpama po metodi 1, 2, 3

Kompostiranje pomoću kalifornijskih glista

Sustav kompostiranja pomoću glista prerađuje veliko područje otpada, prerađuje puno brže i zahtjeva puno manje održavanje nego uobičajeno

kompostiranje. Neopasno je za čovjeka, bez neugodnog mirisa i potpuno je prirodni proces.

Ovisno od navika stanara, djelotvoran sustav će pretvoriti do 70% od prosječne količine kućnog otpada u hranjivima bogat humus glista. Razlika između uobičajenog kompostiranja i kompostiranja pomoću glista je ta što gliste proizvode konačni proizvod. Hranjiva u humusu glista su potpuno pristupačna za biljku (upotrebljava za direktno upijanje). Dok uobičajeni anaerobni (neoksidirani) kompost proizvode hranjivom bogat proizvod, a to je sve što on daje, hranjiva se moraju dalje prerađivati, pomoću glista i ostalih organizama, prije nego su u obliku koji biljke mogu upiti. Humus glista, nasuprot, je aerobni (oksidirani) proizvod i pripravan je za biljku. Kompostiranje pomoću glista je potpun sustav ili krug. On podržava potpun eko-sustav, uravnotežen od prirode, a to je da živi stvorovi umiru (u ovom slučaju vaš kućni otpad) trunu i raspadaju se i vraćaju se u zemlju da bi postali hranjivo biljkama i opet dio životnog kruga. To je životni sustav.

Kalifornijske gliste su otpornije na visoke temperature i mogu podnijeti visoke temperature koje se razvijaju u kompostu. Puno su tanje i življe od običnih vrtnih glista. Prvo im se pripremi podloga od suhoh granja ili lišća i na nju se stavi sloj svježeg materijala. Gliste se hrane kućnim otpadom i/ili izmetom domaćih životinja a proizvode njihove ishrane je humus. Hrpu se glistama nije potrebno prevrtati jer je njima idealno boraviti u zoni u kojoj se kompost razgrađuje i vremenom se dižu dok ispod njih ostaje mrvičasti i bez mirisa humus. Idealna temperatura im je oko 16 do 25°C. Svjetlo je štetno za kalifornijske gliste i mogu umrijeti ako ih se izloži suncu. Sustav treba drenažu jer ne vole pretjeranu vlagu i potrebna im je zaštita od isušivanja. Dno mjesta sa glistama je potrebno zaštititi nekom vrstom materijala (npr. stari tepih) od krtica, pošto su njima gliste hrana. Glistenjak je veoma hranjiv za biljke i nije ga potrebno primjenjivati u velikim količinama. GLISTENJAK je prirodno ekološko gnojivo dobiveno preradom stajnjaka uz pomoć kalifornijskih glista. Upotrebom glistenjaka biljke razvijaju otpornost na gljivicne i bakterijske bolesti, razvijaju korijenski sustav biljke. Primjena glistenjaka je široka te se koristi u vocarstvu, povrtlarstvu, ratarstvu i vinogradarstvu.

Ljiljana Kiš

Пошлідки непогоди

ПРИШОЛ ШОР И НА ПРІТАНЮРОВАНЕ СЛУНЕЧНІКУ

Шицки поверхносци под слунечніком хтори залапела бурйова непогода остатніх дньох юния мешаца муша ше потанюрац, а вец поорац и порихтац за ешеньске шаце, углавним житаркох.

Гевто цо ше нагадовало концом юния мешаца тераз ше и остварело. Шицки поверхносци под слунечніком хтори залапела бурйова непогода концом юния мешаца муша буц поорани и порихтани за ешеньске шаце.

Найвечей страдали подруча у Осецко-бараньскей жупанії. Часц слунечніку хтора меней очкодована обновела ше, але там дзе ше слунечнік нашол на вдереню найвекшей непогоди не пришло до обновованя бо стебелко страдало, пукло пре нагинане и нестало контакту рошліни зоз жему. Осецко-бараньска жупанія преглашела елементарну непогоду, але то лем кус зменша трапезу парастом после непогоди и дижджу над полями зашатим зоз слунечніком у часцох жупанії.

Досц боляци пошлідки юнийскей непогоди

На значних поверхносцох под слунечніком на хторих ше могол обчековац задовольюци принос од 3,5 по 4 тони по гектару, настали чкоди преценєни на 90, та аж и на 100%. Прешлого року славонско-бараньских парастох после подручених житаркох финансійно спашели добри приноси гледаних олеяркох.

Тогорочни цени слунечніку одредзи одношенє количества урожаю и квалитети на европских берзох, але питанє чи досягне лоньску цену од 2,50 або 2,60 куни.

На подручох валалох Бизовац, Новаки и даєдних других парастом хтори маю зашати слунечнік не остало ніч друге окрем слизох и обрацаня гу дальшей роботи. Шицок слунечнік лежал на жеми пейц дні после забору.

Приходзи на шор оранє и пририхтованє шаца

Квитки ше ище тримали, але ніч ше не дзвигало. Кед би ше цеком даскеліх дньох голєм половка стебелкох дзвигало.

Пошлідки непогоди

гла моголо би ше дацо обчековац, але уж ше теди знало же ше шицко будзе мушиц претанюрац, цо ше тих дньох и роби, а вец приходзи пририхтованє шаца. Значи, место комбайнох на поля виходза плуги, кримлери и ротодерлячи за нове шаце.

Фамелия Блажевич, хтора мала коло 25 гектари под слунечніком, ма утрати од коло 200.000 куни. Слунечнік не осигурали од забору бо не знали же таке дацо можліве. Осигурали го од ляду, але од дижджу и витру не. Тераз пошею ярец або жито. Таки утрати котри маю на слунечніку не можу парастом обезпечиц позитивни финансійни рок.

Боляци поцаг за числених парастох

У Петриєвцох иста непогода несподзивала фамелию Жлендер хтора мала 57 гектари под слунечніком, од котрих коло 8 гектари зоз подполну стопроцентну чкоду, а на других поверхносцох буду мац 10 до 15% планованих приносох, цо им принеше

чкоду од 300 до 400 тисячи куни. Але, було як було, нет вецей чеканя. Тото цо не за тлачидбу хтора пред нами муши ше ришиц на тот за парастох барз боляци способ, а то претанюрованє и дальша работа на пририхтованю шаца житракох.

Слунечнік походзи зоз Америки (Мексико, Перу). Перше є ховани як украсна рошліна, наше хаснованє за карменє птицох, а людзе єдли ядро зоз нашєна.

1840. року перши раз достати олеї зоз слунечніку. Нашє ма коло 50% олею, 20% бильцох и угльових гидратох. Зоз слунечнікового олею продукую ше маргарин, майонеза, стераин (хаснує ше у продукції швичкох, пластики, мидлох, козметики и за омегчованє гумох), фармацевтски продукти, фарби, лаки и др. Галви слунечніку маю велі хасновити матерії и може ше их хасновац за карменє домашніх животиных.

Порихтала Вера Павлович

ДАКЕДИШНІ ПЕТРОВСКИ ЗАГРАДИ

Летна горучава, човек не зна кадзи би зоз собу, поготов кед ше найдзеш у ва-рошу у пополадньових годзинох. Около вшадзи бетон, слунко упекло, дзень як створени за окончиц куповане по тарго-винских центрох, та гоч ані Бог зна цо и не купиш, але ше прейдзеш, поопатраш, дацо можебуц и купиш, а час ци прейдзе. У тарговинским центру роби клима, ані не горучо, ані не спройно, наисце пра-ва благодат спрам гевтого як вонка, без кущик витру, ані єдней хмарки на небе, на плус 35°C. Так ше и писатель тих шо-рикох такого єдного летного дня круцел по тарговинским центру розпатраючи числени артикли и цени по котрих ше цо предава. У часци дзе ше предаваю за-градково рошліни и овоц, за око ми за-пла герега, така дас 15 килова. Патраци на герегу, врацел сом ше до часу своєю-го дзединства, здогадуюци ше баби Гані и єй загради полней шицких тих рошл-інох и овоци як у тарговинским центру. Вчас на яр рушало з ягодами котри мали прекрасни пах, а о смаку ані най не бе-шедуеме. Док сом з бабу Ганю, котрей сом бул перши праунук, оберал ягоди од котрих єдна часц була за поесц, а од другей ше рихтало слатке за жиму, іх ше прекрасни пах чувствовал по całej за-гради. Потим приходзела вчасна череш-ня, та гевта кус познейша, а потим рушта и уж пред саму горучаву приходзела белица як найпознейша. Белица зме ю волали бо не була червена, а скорку мала зоз целовима смугами. Вец ту були маліни, та космачки, та рибизли, тиж ту ше находзели и яблоні. Перша медзи німа слатка Яновка, та вец Петровачи, а вец Серчика, кваскаве яблуко од хторого баба Ганя правела рейтеши, колачи и смачну мачанку, а вец гевти познейши и твардейши цо през жиму добре ста-ли. У паметаню ми остала позна яблоня хторей у загради нешка нет, ище у чаше мойого дзединства була стара и велька, було то позне и досц квашне яблуко, а волали зме ю Босанка. Ище давних ро-кох, дагдзе медзи двома Шветовима вой-нами, през валал преходзел человек зоз Босни котри млади дзевка овоци черал за кукурицу у чуткох, та так кед раз пре-ходзел зачерана и Босанка.

Вец ту було и дас штири-пейц кайси од вчасних дробнейших по позни, од ко-трих ше варело маджун або ше их клад-ло до дунцу, та даскельо дзевка вишні з котрих ше у найвекшей часци правел сок за жиму, а кед уж змарзляки у шицких обисцох мали своєю место, велі смачну вишню оберали и кладли змарзнуц за жимски час.

Тиж так ту ше находзели и штири-пейц файти грушки, од гевтих ярніх дробней-ших, котри ше спочатку смачно єдло, а

кажди рок добре родзели та их було и за паленку, та по гевти позни грушки котри ше позно вешені оберало и кладло на пойд до жита же би там дозрели.

Була ту и бишалма котра не лем же була смачна як швижа и у дунцу, але през жимски час кед ше вошло до предней хижи не могли сче ше одорвец прекрас-ному запаху бишалмох на ормане.

О шлівкох тиж вельо мож бешедовац, були ту вчаснейши тургуні, вец били ка-лячи, вец чарни и на концу позни били, пальенково. Од шлівкох ше тиж рихтало маджун, з билих за колачи, палачинки, на хлеб масциц, а зоз чарних за пражени бухти, пироги, гомбовци, а зоз шицких спомнутих випекала ше смачна паленка. Вец ше ту у загради находзела часц дзе було дас дзешец хижки дині, котри як зрели ширели свой приємни пах по całej загради, и дас 20 хижки, а можебуц и вецей гереги. Були то мали округли, цмо-желеней фарби, котри кед сче узрету розрезали мали смак котри ані описац не мож, а кед сче ю до устох положили пуцала ше од своєї сладкосци, а не як нешкайши котри тварди як да сче огурку або кромплю поедли. Вец ту були ище и бляждожелени длуговасти, як и тоти зви-чайни котри и нешка находзиме у тарго-винским центре. Як бизме єдли, магочки котри зме охабяли баба зберала и уни-вала, и кладла сушиц на стари новини на слунку, же би було нашеня за идучи рок, котре вец таке суше кладла до окремих мешкох у котрих тримала нашенка.

Вонконцом загради було пейц-шейсц шори кукурици за варене, не була то ги-бридна слатка кукурица як нешка, але била осемшорова, котра тиж мала свой окреми смак и слаткосц, та ше ю хасно-вало за варене. Иста була смачна и пече-на на жирячки под пецару кед ше пален-ка пекла, як и млади кромплі котри зме руцали до жирячки, а вец кед би ше упе-кли, так зме их смачне єдли и огаравели ше и замасцели од гару же ше мацери вечар за главу лапали як орайбу шмату и як нас поумиваю. А вец кед би тота била кукурица узрела, окреме ше ю виламало на рукох и дас дзешец-петнац чутки оха-бело за шаце, а гевто друге ше олупало, зомлело и хасновало за замешку. Вец ту була и кукурица за пуканки, як и фалат дзе росло метліне од котрого ше през рок вязало метли.

О заградових рошлінох тиж ше муши повесц даскельо слова, було ту наисце шицкого, од желеняви, цвикли, капусти, цибулі, арпаджиі, цеску, паприги, маку, парадичох, кромпльох, бундавох, тур-ских бундавох за колачи... Лем ше пасулю углавним садзело на полю до кукурици, бо ше пасулі наисце садзело вельо, од билей дробней, желеней, жовтей, пир-

сканей. Було ту голем пейц, шейсц фай-ти и не лем за власни потреби, але ше ю могло и добре предац.

По дворе бежали кури, качки, морки, пульки, гуски, вше вам дацо було под ногами и вше зме з даским войовали. Або з когутом котри любел скочиц и джубнуц, або зоз пураном котри любел указовац своєю пире и пооганяц дакого зоз нас дзехох, лебо зоз гуску хтора була найопаснейша кед мала гушата, теди так джубла зоз своіма писками же би вам на ноги аж белаве остало.

Так ше од мая мешаца та по новембер зберало и сцаговало за жиму. Тлукло ше пасулю, чисцело ю на витру, преберало, виберало кромпі, мак резало, умивало и сушело, квашело капусту, огурки, папри-гу, цвиклу, варело айвар, маджун, слатке и овоц до дунцох, варело парадичанку за мачанку, без котрей не мож задумац варену курову юшку, сарму, слатку або квашну варену капусту, або запечену па-радичову мачанку зоз сухим месом...

Викармело ше живину, швині, а бул ту и рогати статок, та млека як и домашньо-го сира и шметанки було надосц. Кед сче вжме вошли до комори, пиньвици, шпайзу або вишли на пойд, од гордова, дунцох, флашох, венцох цибулі и цеску и ище вельо койчого не шмели сче ше нагло обрациц най дацо не зваліце, як у тарговинским центру медзи полічками. У тедишнім чаше баба Ганя як и шицки газдині на валале у своім обисцу мала, так повесц, свой власни «тарговински центр» до котрого цале лето и ешень зношела, лем розлика тот же кед брала артикли зоз своіого власного «тарго-виского центру» не мушела исц на касу плациц. Була то смачна, квалитетна и здрава позжива без пестицидох котри ше нешка хаснуе и кед наисце треба, а боме и теди кед не треба.

Насправди, кельо єдна герега може у човекови зобудзиц здогадованя на прешли часи и іх красу, як и людзох ко-трих нешка нет, але остали у нашим па-метаню, и гоч не були високо школова-ни, през свою животну школу научели вельо того. Нешкайши дзеци та и гевти кус старши, гоч жию на валале, у загра-ди не розликую мархву од петрушки, а не знаю одкаль млеко зоз крави чури, а кура знеше по шейсц-седем яйца на дзень.

Не треба йойчац за старима часами бо человечество идзе напредок, та так и треба буц, але ме цікави же цо би ше случело кед би на мешац дні нестало струі и тарговински центри ше завар-ли. Прешвечани сом же би нам знане и искуство баби Гані и веліх других газди-нох и газдох гевтих часох барз добре пришло.

Томислав Рац

На здогадоване

Василь Мудри

(13.03. 1930. - 22.07. 2016.)

22. юлия, 2016. року у Шидзе, у 87. року живота умар Василь Мудри, наш визначни просвітни роботнік, писатель, новинар, редактор, режисер, дакедишні позарядови активиста у рускей просвити и культуры.

Василь Мудри народзени 13. марца 1930. року у Дюрдьове, дзе закончел основну школу, а гражданску у Новим Садзе. Трецу и штварту класу гимназії з малу матуру закончел у Руским Керестуре 1946. року, а Учительську школу закончел у Сримских Карловцох 1950. року. Познейше, попри роботы, закончел и Висшу педагогічну школу у Шабцу (1968) и постал наставнік русийского языка.

Робел як новинар у Редакції новинох „Руске слово“ у Руским Керестуре, а бул и редактор часопису за дзеци „Пионирска заградка“, у Дюрдьове, преподавал мацерински язык у руских класох дюрдьовскей школи, и бул ангажовани у КПД „Тарас Шевченко“ як режисер-аматер. 1958. року ше селі до Сриму, дзе роби по 1962. рок як просвітни роботнік. Перше робел на Принциповцу, вец еден час у Соту, дзе еден штиророчни мандат бул и директор у Основней школи „Йован Йованович Змай“, а до Шиду, за наставніка у Основней школи „Сримски фронт“ прешол 1981. року, дзе робел по пензионоване 1991. року.

У Сриму Василь Мудри интензивно сотрудує зоз сримскими культурними роботніками позберанима коло культурно-просвітних и культурно-уметничких асоциацийох Руснацох у Шидзе, Петровцох, Миклошевцох, Вуковаре...

Еден є з организаторох асоциаций „Сримски писателе“, котра мала значну улогу у тедишней борби рускей интелігенції за организовање руских институцийох, як цо то вращане бешедней програми на Радио Нови Сад, лебо формоване Союзу Русинох и Українцох Горватскей. Замеркована и його активносц на плане роботы з младима шпивачами, рецитаторами, потим у видавательней діялносци Союзу Русинох и Українцох СР Горватскей. Бул лектор часопису „Нова думка“ од його 1. числа (1971), та по 89. число (1989) и у повойновим часе у Горватскей од 2001. по 2004. рок.

Першу писню Василь Мудри обявел 21. децембра 1945. року з назву „Нашей гимназії“ и писал писні за дзеци и за старших, познейше и литературни прикази и школски учебніки. Писні му обявйовани и на сербским, словацким, мадярским, румунским, македонским и украинским языку. У нашей и другей периодики обявел коло 300 писні за дзеци и вецей як 70 за одроснутих, а „Руске слово“ му обявело два збирки поезії за дзеци – „Подшніжніки викукую“ 1973. року и вибор з його поезії за дзеци „Будзене яри“ 2014. року.

Його твори заступени и у антологийох поезії: „Алманах младих“ (1951), „Антология поезии“ (1963), „Антология дзецинскей поезии“ (1964), „Плетеница несаница“ (1971), „Од катедре до Парнаса“ (1972), „Хмара на верху тополі“ (1990) и „Међе певања“ (1994).

Василь Мудри автор и дзевец читанкох, учебнікох и школских лектирох за наставу руского языка. Една читанка, у коавторстве з др Яковом Кишюгасом, як и други наслови од 1951. по 2005. рок, дожили 21-но видане. Зявел ше як рецензент 20 читанкох, учебнікох, лектирох и романох, а бул и референт 11 учебнікох и лектор числених руских виданьох.

Поховани всоботу, 23. юлия, на Руским теметове у Шидзе.

Жридло Рутенпрес

СЕДЕМДЗЕШАТА РОЧНІЦА ФК ПЕТРОВЦИ

ФК Петровци окрем 70-рочніци, того року ше означел и 40-рочніцу пионерскей лиги, а члени клубу то уклупели до рамикох уж традицийного Мемориялу «Звонимира Маньоша Фрица».

Давного 1946. року у Петровцох любителе того спорту, основали фодбалски клуб по углядзе на други клуби валалох и варошох, оформмени фодбалски клуб и достал мено «Гвизда».

Перши председатель клубу бул Василь Костелник. Спочатку небуло легко, и набавяне опреми подмогли и валалчане зоз донираньом урожайох. З часом клуб змоцньовал, фодбалски терен зоз старей локації преселени на нову, дзе ше находзи и дзень нешка....

Од векших успихох котри клуб посцигнул було то же 1984. року вошли до Општинскей лиги, а 1988. року до полуфинального Купу Фодбалского союзу Вуковару.

Шицко досц добре функционовало по 1991. рок, же би седем роки од войны по реинтеграцю клуб робел у обставинох яки були у тим часе. По реинтеграції меня ше руководство клубу, та ше и сама назва меня на ФК Петровци. Перши председатель-

клубу под нову назву бул Зоран Рускай, а тераз тоту функцию окончує Томислав Мудри.

Тогорочне означоване двох вельки рочніцох збуло ше 13. и 14. августа уклупене у рамикох традицийного Меморияльного турниру «Звонимира Маньоша Фрица».

На турниру участвовали штири екипи, ФК Митница Вуковар, ФК Кроація Богдановци, ФК Младосц Свиняревци и домашня екипа ФК Петровци.

Всоботу, 13. августа на 16,30 годзин, турнир отворел заменік началніка Општини Богдановци Марио Павлович, а бешеду пречитал председатель ФК Петровци Томислав Мудри.

Першого дня, всоботу, за финале ше змагали: ФК «Петровци» : ФК «Младосц» (5:1), ФК «Митница» : ФК «Кроація» (5:3).

Другогодня турниру, внездєлю, за треце и штварте место змагали ше ФК «Кроація» : ФК «Младосц» (4:1), а у финалу ФК «Петровци» : ФК «Митница» (2:2), же би на пенали Петровци достали побиду зоз 6:4. ФК Петровци жадаме ище велі успихни рочніци и добри резултати. **Таня Гарди**

ПО ДРАГИ НАШИХ ПРЕДКОХ

Так ше вола инициатива, Активисти екологийного здруженя „Желени персцень“ зоз Руского Керестура. шести раз пришли на бициглох пришли на культурну манифестцию до Миклошевцох и так на символични способ указали на повязаносц Руснацох у Горватскей и Сербії. Тогорочна екипа мала двох членох, а то Славко Рац, учитель физич-

ней культуры у ОШ и Гимназії, „Петро Кузмяк“ у Руским Керестуре и Деян Будимски, студент факултету спорту и физичного вихованя.

Од Руского Керестура по Миклошевци керестурски бициглисти прешли 85 километри за менеј як три години и гваря же за тото подняце треба буц физично порихтани. **Лєся Мудри**

КУД «ОСИФ КОСТЕЛНИК» НАСТУПЕЛО У ПИШКУРЕВЦОХ

Внедзелью, 21. августа, у Пишкxуревцоx на 22. манифестації «Пишкxоревачки сокаци», наступели дзевец культурно-уметніцки дружтва з Горватскей и Босни и Герцеговини, а медзи німа и КУД «Осиф Костелник» з Вуковару.

Скорей самого наступу на бини, през валал ше одвивал дефиле фолклорних ґрупоx, та парадних коньох и кочох. Мушиме надпомнуц же конярство барз популярне у Пишкxуревцоx. Валалчане тот шветочни дефиле вше провадза з окремну повагу, а хижи кадзи дефиле преходзи, украшени зоз шокецкима орнаментами на ручних роботоx котри ше дакеди каждодньово хасновали, як цо то ручніки, плахти итд, а нешка су углавним прикраска у сучасних обисцоx. Перше наступело домашніє КУД «Зора» Пишкxуревци, потим КУД «Дюрманец» з Дюрманцу (Крапина), КУД «Бродски бисери» Босански Брод (БиГ), КУД «Решетари» з Решетарох, КУД «Кушевац» з Кушевцу, КУД «Тик-так» Олово (БиГ), КУД «Коло» Долня Бебрина, КУД «Весела Шокадия» Лаповци и КУД «Осиф Костелник» Вуковар.

Вибор дружтвоx углавним повязани з приятельскимися вязыми з домашнім Дружтвом лебо походзеє валалчаньох з крайох одкаль приходза дружтва, а у слуючаю Руснацоx, то национална повязаносц з руску заєдніцу у Пишкxуревцоx.

Манифестация ма, попри фолклорней часци у месним Доме култури, и забавну котра ше одвива после службовей, а за забаву вше грає даяки познати локални бенд.

КУД «Осиф Костелник» представело ше з венчиком руских танцоx, а шпиванку «Дай нам Боже добри час» одшпивал Даниєл Грубеня з Райового Села, котри ведно з ище єдним членом КД Руснацоx Цвелферії змоцнєл вуковарски оркестер.

Манифестацию отворел заменїк жупана Осецко-бараньскей жупаниї Драґан Вулин, а госцоx привитал и городоначалник Дякова, Зоран Винкович, та председатель месного одбору Пишкxуревци, Златко Мезеї. Манифестацию провадзела и Представителька рускей националней меншини Осецко-бараньскей жупаниї, Агнетка Балатинац, та други визначни госци.

А. Балатинац

Наступ КУД «Осиф Костелник» на 22. манифестації «Пишкxоревачки сокаци»

КУД «Осиф Костелник» — дефиле през Пишкxуревци

КУД «Осиф Костелник» пред грекокатолицку церкву св. Димитрия у Пишкxуревцоx

